

ს დ რ ე უ ლ ი განათლება

№3, 2024

ISSN 2720-8621

9 772720 862008

განათლებისა და
მეცნიერების სამინისტრო

სსიპ მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

ადრეული ბანათლება

N3, 2024

გამომცემელი –
მასწავლებელთა
პროფესიული
ბანკითარების
ერთგვლი ცენტრი

სარედაქციო კოლეგია

თამარ თოლორაია
მასაჰირო კატო
ეთერ ღვინეა
ხათუნა დოლიძე
ნათო ფანჩულიძე
თამარ სალინაძე
მანანა ჩხარეული

მთავარი რედაქტორი
ნინო ლაბარტყავა

კორექტორი
მაია წიკლაური

დისაინერი
ბესიკ დანელია

ყდაზე:
შპს „მწვანე ალუბალში“
გადაღებული ფოტო

საკონტაქტო ინფორმაცია:
ტელ.: (995 32) 2 200 220;
ელ.ფოსტა: info@tpdc.ge

მისამართი:
თბილისი 0186,
ზურაბ ანჯაფარიძის
I შესახვევი, N6

ISSN 2720-8621

ჟურნალში გამოქვეყნებულ
პუბლიკაციებში გამოთქმული
ზოგიერთი მოსაზრება, შესაძლოა,
არ ემთხვეოდეს მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრისა და
ჟურნალის რედაქციის
შეხვედრებს. ცალკეულ
სტატიებში დასახელებული
ფაქტების უტყუარობაზე
პასუხისმგებელია სტატიის ავტორი

WWW.TPDC.GE

2 რეაქტივის სიყვავი

სქოლარული ბანათების რეაქტივის

ნინო ცინცაძე

4 დიპლომატიის სფეროში რეაქტივის ბანათების

ხათუნა დოლიძე

10 ბანათების სფეროში: რეაქტივის ბანათების
საგანმანათლებლო ღონისძიებები

რეაქტივის ბანათების მეთოდოლოგია

ანა ჯანაძე

16 აბა, მარჯვენა აბაქი!
სურათებიანი ნიშნები და რეაქტივის ბანათების

ნინო ჯიჭუაძე

23 „ასი, ასი, ასი“ –
ანა, რა ჰქვია ნიშნის მნიშვნელობის მნიშვნელობა?

სურათების რეაქტივის და რეაქტივის ბანათების სფეროში მანერული მნიშვნელობები

თამარ ჭყონია

31 სურათების რეაქტივის ბანათების ჰიერარქიის –
თამარის მნიშვნელობები

ლიკა ჯანაძე

35 მნიშვნელოვანი სფეროში საგანმანათლებლო

ანტი რეაქტივის

ნინო ჭყონია

43 სქოლარული ბანათების რეაქტივის მნიშვნელობები

მანა მუხომედი

48 რეაქტივის და სქოლარული ბანათების
თავის მნიშვნელობები

მინადა სურათები

52 მნიშვნელოვანი მანერული მნიშვნელობის
ბანათების 21-ე საგანმანათლებლო ბანათების

ჩვენი ჟურნალის ერთგულ მკითხველს, ვფიქრობ, კვლავაც ვთავაზობთ მრავალფეროვან ინფორმაციას ხარისხიანი და ხელმისაწვდომი ადრეული განათლების მიღწევის გზების, ჩვენს ქვეყანასა და მსოფლიოში არსებული საუკეთესო გამოცდილებების შესახებ. ხარისხიან ადრეულ განათლებას ხომ გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს როგორც მასში ჩართული თითოეული ბავშვის კეთილდღეობის, ისე სახელმწიფოს განვითარებისათვის.

ვინაიდან, ხარისხიანი ადრეული განათლება:

- ქმნის მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სწავლის საფუძველს: ადრეული ბავშვობის ხანა ხომ კრიტიკული პერიოდია თავის ტვინის განვითარებისთვის; ამ პერიოდში ხარისხიანი განათლება საფუძველს უყრის ბავშვის სწავლის უნარის განვითარებასა და აკადემიურ წარმატებას (Barnett, W. S., 2008).

- მდიდარი საგანმანათლებლო გარემოთი, ამცირებს სხვაობას სხვადასხვა სოციო-ეკონომიკური სტატუსის მქონე ბავშვების მიღწევებს შორის. (Heckman, 2006).
- ხელს უწყობს ბავშვების მრავალმხრივ განვითარებას და ორიენტირებულია ბავშვებისთვის თანაგრძნობის, თანამშრომლობისა და თვითრეგულაციის, თვითმოვლის, ენის, მეტყველების, წიგნიერებისა და მათემატიკური უნარების, პრობლემების გადაჭრისა და კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების უნარების განვითარებაზე (Bierman et al., 2008).
- ქმნის საფუძველს საზოგადოების გრძელვადიანი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის, რადგანაც ადრეულ განათლებაში ინვესტირებას მოაქვს გრძელვადიანი სარგებელი ინდივიდებისა და საზოგადოებისთვის; სწორედ ხარისხიანი ადრეული განათლება ზრდის უმაღლესი განათლების მიღების, დასაქმების შესაძლებლობებს და ამცირებს დანაშაულის მაჩვენებლებს (Heckman, 2011).
- ხელს უწყობს ნებისმიერი შესაძლებლობის ბავშვს საკუთარი პოტენციალის უკეთ გამოვლენაში, ვინაიდან, განვითარების შეფერხების ან სხვა გამოწვევების არსებობის შემთხვევაში, ადრეულ ეტაპზე იდენტიფიკაცია და ინტერვენცია უკეთესი შედეგის მომტანია (Shonkoff et al., 2012).

იმავდროულად, გასათვალისწინებელია თავად ის ეპოქა, რომელშიც ვითარდებიან ჩვენი ბავშვები. 21-ე საუკუნე ადამიანებისაგან მოითხოვს ადაპტაციას სწრაფად ცვალებად გარემოსთან, საამისოდ კი სათანადოდ განვითარებულ კრიტიკულ აზროვნებას, ინფორმაციული ნაკადისა და არჩევანის თავისუფლების ეპოქაში მიღებული ინფორმაციის ანალიზის, არგუმენტების შეფასებისა და ინფორმირებული გა-

დაწვეტილებების მისაღებად. სამყაროში მშვიდობის უზრუნველსაყოფად – თანამშრომლობის, ემპათიისა და თვითრეგულაციის უნარების განვითარებას, შემოქმედებითობას ახლის შექმნისა და უნიკალური გადაწყვეტილებების მისაღებად. კულტურული კომპეტენციის არსებობას, მრავალფეროვნების პატივისცემისა და პოზიტიური ურთიერთობების ფორმირებისათვის. შესაბამისად, ხარისხიანი ადრეული განათლება სწორედ აღნიშნული უნარების განვითარებას უნდა უწყობდეს ხელს, უნდა ითვალისწინებდეს თითოეული ბავშვის უნიკალურობას, აძლევდეს ბავშვს მრავალფეროვანი თამაშის, საინტერესო გამოცდილების მიღების შესაძლებლობას, უზრუნველყოფდეს პოზიტიურ დისციპლინას და გულისხმიერ კომუნიკაციას. შესაბამისად, ალბათ უკვე ყველასთვის ნათელია, რომ საგანმანათლებლო პროცესი, რომელიც ხშირად შემოფარგლული იყო მხოლოდ ინფორმაციის ზეპირ დამახსოვრებასა და ზეიმების სახით დეკლარატიული უნარების განვითარებაზე, ვეღარ აუწყობს ფეხს სამყაროს თანამედროვე გამოწვევებს და მეტიც, შესაძლოა, ის ბავშვების ინტერესების უგულებელყოფადაც მივიჩნიოთ.

ჟურნალის მესამე ნომერში გაეცნობით მრავალფეროვან მასალას იმის შესახებ, თუ რა კეთდება საქართველოში სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობისა და ხარისხის უზრუნველსაყოფად; წაიკითხავთ ადრეული ასაკის ბავშვებისთვის ილუსტრირებული წიგნების ჯადოსნური ძალისა და რეჯიო ემილიას განათლების ფილოსოფიის შესახებ. ტრადიციულად, ჟურნალი გვაცნობს ადრეული განათლების მხარდამჭერი ორგანიზაციების საქმიანობას. ამჯერად გაგიზიარებთ, თუ რა ცვლილებები მიმდინარეობს ადრეული განათლების კურიკულუმის – თამაშისა და სასკოლო მზაობის პროგრამის მიმართულებით, პროექტის „ინოვაციის, ინკლუზიურობი-

სა და ხარისხის პროექტი – საქართველო I2Q (WB)“ ფარგლებში.

საქართველოში არსებული კარგი პრაქტიკის შესახებ, ვფიქრობთ, საკმაოდ საინტერესო ინფორმაციას გაგიზიარებთ, კერძოდ, თურა აქტივობები ხორციელდება დმანისისა და ონის მუნიციპალიტეტებში იმისთვის, რომ ადრეული და სკოლამდელი განათლება მეტად ხელმისაწვდომი გახდეს მუნიციპალიტეტში მცხოვრები ყველა ბავშვისთვის, აგრეთვე, თუ რა სტრატეგიები გამოიყენა ბათუმის მუნიციპალიტეტში მეთოდისტმა მშობლების ჩასართავად საბავშვო ბაღის ცხოვრებაში.

ჟურნალის ერთგულ მკითხველს კი ვპირდებით, ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის სახელით, რომ კვლავაც გავაგრძელებთ თქვენთვის საინტერესო გამოცდილების თავმოყრას საქართველოში ხარისხიანი ადრეული და სკოლამდელი განათლების მხარდასაჭერად, რაც, ჩვენი ერთობლივი ძალისხმევით, მყარ საფუძველს შექმნის მომავალი თაობების უკეთესი მომავლისთვის.

პატივისცემით,

ნინო ლაბაიშვილი

*ჟურნალის „ადრეული განათლება“
მთავარი რედაქტორი*

*მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრის სკოლამდელი აღზრდისა და
განათლების პროგრამის მენეჯერი*

ნინო ციციასაძე

PhD

ასოცირებული პროფესორი
ბავშვის განვითარების ინსტიტუტის
დირექტორი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მეცნიერების მეცნიერება

ადრეულ განათლებაში

ბავშვების განათლებისა და განვითარების მხარდასაჭერად და ოჯახების საჭიროებებზე საპასუხოდ, ადრეული და სკოლამდელი განათლების სისტემები განვითარებულ ქვეყნებში დივერსიფიცირებულია და ემყარება მოქნილ, ლოკალურ კონტექსტზე მორგებულ, ინკლუზიურ და კოორდინირებულ მიდგომას.

დივერსიფიცირებული ადრეული და სკოლამდელი განათლება გულისხმობს, რომ განათლების მიწოდების ფორმები შეიძლება იყოს მრავალფეროვანი და განსხვავდებოდეს შემდეგი მახასიათებლების მიხედვით:

- **ხანგრძლივობა** – რომელი ასაკიდან, რამდენი საათი დღეში, რამდენი დღე კვირაში, რამდენი დღე წლის განმავლობაში;
- **ლოკაცია** – შენობის ტიპი, შენობაში / შენობის გარეთ, საოჯახო, სხვა;
- **კურიკულუმი** – რას, რატომ და როგორ სწავლობენ ბავშვები;
- **დაფინანსების წყარო** – ვინ რას იხდის;
- **სერვისის მიმწოდებელი** – სახელმწიფო ცენტრალური ან მუნიციპალური, კერძო, შერეული.

საჩივრის მიმართულებით ხანგრძლივობა: ყოფილი საბჭოთა ბანაკის ქვეყნებისათვის ადრეული განათლების ტრადიციულ ფორმად სრულდელიანი საბავშვო ბაღები ითვლებოდა. ამ ქვეყნებისთვის ადრეული განათლების ძირითად ამოცანას წარმოადგენდა მომუშავე მშობლებისთვის ბავშვის დატოვებისა და მოვლის შეთავაზება. ანგლო-საქსურ განათლების სისტემაში, ასევე დასავლეთ და შუა ევროპის ქვეყნების უმრავლესობაში, ტრადიციულ ფორმებად ნახევარდღიანი საბავშვო ბაღები მიიჩნეოდა. ამ ტიპის სერვისი ერთგვარად პასუხობდა ჯონბოლბისა და მერი ეინსვორსის ოჯახის გარემოში მიჯაჭვულობის ჩამოყალიბების თეორიას; ეს სისტემა ასევე პასუხობდა მე-20 საუკუნის ომის შემდგომი პერიოდის დასავლური სამყაროს სოციალურ მოწყობას, სადაც ქალების უმრავლესობა, თუ ისინი დასაქმებულნი იყვნენ, მუშაობდნენ ნახევარ განაკვეთზე.

დღეს დამოკიდებულება სერვისის მიწოდების ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით შეცვლილია როგორც იმ ქვეყნებში, სადაც ტრადიციულად ნახევარდღიანი საბავშვო ბაღები არსებობდა, ასევე იქაც, სადაც ტრადიციულად სრულდელიანი ბაღები პრევალირებდა.

რამდენადაც არ არსებობს შეთანხმებული, რეკომენდებული გაიდლაინი იმის თაობაზე, თუ რა ხანგრძლივობის უნდა იყოს ადრეული განათლება; რამდენადაც ბევრმა კვლევამ² აჩვენა, რომ ხარისხიანი ნახევარდღიანი ბალები ისეთივე გავლენას ახდენს ბავშვის განვითარებაზე როგორც სრულდღიანი, დღეს ორივე ტრადიციის მქონე ქვეყნებში გვხვდება როგორც ნახევარდღიანი, ასევე მთელდღიანი და შერეული ხანგრძლივობის მქონე ადრეული განათლების სერვისები.

განათლების საერთაშორისო სტანდარტული კლასიფიკაციის მიხედვით (ISCED), ადრეული განათლება ფორმალურად ითვლება, თუ ის დღეში მინიმუმ

2 საათითაა მიწოდებული, წელიწადში მინიმუმ 100 დღის განმავლობაში.

ნახევარდღიან ბალებში დროის ხანგრძლივობა ქვეყანათა უმრავლესობაში დღეში 3 ან 4 საათია, კვირაში 5 დღე და ის მთელი სასწავლო წლის მანძილზე გრძელდება. დიდ ბრიტანეთში გვხვდება როგორც ორცვლიანი – დღეში 2,5-საათიანი ფორმები (ძირითადად 2-4 წლამდე ბავშვებისათვის), ასევე ნახევარდღიანი ფორმატები (ძირითადად 4-5 წლის ბავშვებისათვის), ასევე სრულდღიანი და ინდივიდუალური შეთანხმებებზე დამოკიდებული ფორმატები. ბევრი სახელმწიფო ოჯახებს ნახევარდღიან უფასო სერვისს სთავაზობს, მაგრამ თუ მშობელს ბავშვის

ბაღში უფრო ხანგრძლივად დატოვება სურს, მაშინ ის ამ სერვისის საფასურს თავად იხდის (მაგალითად, პოლონეთში).

მოპირაუნი მასწავლებლის (ITINERANT TEACHER MODEL) მიერ მიწოდებული სერვისებიც დღეში 2-4 საათს მოიცავს, კვირაში 3-5 დღის განმავლობაში. ასეთი სერვისები არსებობს ავსტრალიაში, პორტუგალიაში, პოლონეთში, ყირგიზეთსა და სხვა მრავალ ქვეყანაში. მაგალითად, განათლების ეს ფორმა პორტუგალიის მთავრობამ შექმნა შემდეგი ფაქტორების გათვალისწინებით:

- დისპერსიული, დაბალი სიმჭიდროვის დასახლებები, სადაც ბავშვების მცირე რაოდენობის გამო სკოლამდელი დაწესებულების დაარსება არაა ხარჯთ-ეფექტური;
- მიუწვდომელი ადგილები, ტრანსპორტის ნაკლებობა, ინფრასტრუქტურის ნაკლებობა;
- დასახლებები, სადაც ცხოვრობენ სკოლის მიღმა დარჩენილი ბავშვები ან სკოლის მითოვების მაღალი მაჩვენებლებია;
- დასახლებები, სადაც ბავშვების განათლებაში ოჯახის მხარდაჭერა დაბალია.

პორტუგალიაში მობილური სკოლამდელი განათლების მომსახურების პედაგოგთა ანაზღაურებას და საგანმანათლებლო საშუალებების ხარჯებს განათლების სამინისტრო იხდის, ხოლო მგზავრობისა და შეხვედრის ადგილის უზრუნველყოფაში ადგილობრივი ხელისუფლებას ჩართული.

პედაგოგთა უმეტესობა სატრანსპორტო საშუალებად საკუთარ მანქანებს იყენებს. ისინი ხვდებიან სამ ან ოთხ ბავშვს ერთად, როგორც წესი ერთ-ერთი ბავშვის სახლში ან ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ უზრუნველყოფილ ადგილას კვირაში ორჯერ, სამჯერ ან მეტჯერ, დღეში 2.30 საათის განმავლობაში. ზოგჯერ პედაგოგი მხოლოდ ერთ ბავშვთან შესახვედრად მიდის. პედაგოგებს თან დააქვთ ყველა საჭირო რესურსი. პროგრამის ყველა პედაგოგი

იცნობს და ეხმარება ერთმანეთს. პედაგოგები რომლებიც მუშაობენ ერთ უბანში თვეში ერთხელ მაინც ხვდებიან ერთმანეთს. მთლიანი რეგიონის ყველა პედაგოგი კი წელიწადში ორჯერ მაინც იკრიბება ინფორმაციის გაცვლის, სამუშაოს დაგეგმვისა და სათამაშო სცენარების გასაწერად. პორტუგალია სკოლამდელი განათლების სისტემაში ამგვარ მომსახურებას მობილური წინა-სასკოლო განათლების ფორმას უწოდებს, რომელიც სთავაზობს სამიდან ხუთ ან ექვს წლამდე ბავშვებს საგანმანათლებლო აქტივობებზე მისაწვდომობას იმ ადგილებში, სადაც ბავშვების არასაკმარისი რაოდენობის გამო (15-ზე ნაკლები) შეუძლებელია გაიხსნას

წინა-სასკოლო განათლება. სკოლამდელი განათლების ამგვარი ფორმა აღიარებულია პორტუგალიის წინა-სასკოლო განათლების საკანონმდებლო ბაზაში, სადაც ნათქვამია, რომ ბავშვების მობილური/მოძრავი სკოლამდელი განათლება მოიცავს წინა-სასკოლო განათლების მომსახურების მიწოდებას წინა-სასკოლო პედაგოგის რეგულარული ვიზიტების გზით იმ ადგილებში, რომლებიც ძნელად მისადგომია ან ბავშვების მცირე რაოდენობაა.

დოკუმენტი – ადრეული და სკოლამდელი განათლების დივერსიფიკაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინდიკატორი სერვისის მიწოდების ადგილის მრავალფეროვნებაა. იგი შეიძლება იყოს განთავსებული ცალკე მდგომარეობაში, სკოლის ან რომელიმე მუნიციპალური შენობის ფლიგელში, მაგალითად, სოფლის ბიბლიოთეკაში ან სახანძრო შენობაში განთავსებული (პოლონეთისა და სხვა ქვეყნების მაგალითი), დიდი კორპორაციის ოფისში მოწყობილი (იაპონია და სხვა ქვეყნები), გარე სივრცეში განლაგებული (ტყის ბაღების მოდელი, ნორვეგია, შვედეთი ჩეხეთი და სხვა ქვეყნები; ასევე ქალაქის პარკებში მუნიციპალიტეტის მიერ დაფინანსებული სერვისები „Park aunties“), სახლებში განთავსებული თუ სხვა.

აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლებში განსაკუთრებული პოპულარობას იძენს ე.წ. მოდულარული საბავშვო ბაღები, ანუ მსუბუქი კონსტრუქციის, შენობებში განთავსებული საბავშვო ბაღები. ამგვარი შენობების პრიორიტეტია ის, რომ მისი აშენება სწრაფადაა შესაძლებელი, სამშენებლო ნარჩენებს 40%-მდე ამცირებს, ენერგიის მოხმარების თვალსაზრისით უფრო ხარჯთეფექტურია და საჭიროების შემთხვევაში, მისი დანგრევა კი არა, სხვაგან გადატანაა შესაძლებელი. მაგალითად, თურქეთისთვის 5 წლის ასაკის ბავშვებისათვის უნივერსალური ხელმწიასწვდომობის შეთავაზების გზა აღმოჩნდა მოდულარული შენობების აშენება იმ პროვინციებში, სადაც ბალის შენობა არ იყო და არც სკოლის შენობებში იყოს ამგვარი სერვისების განთავსების ადგილი. მოდულარულ შენობებს აქტიურად იყენებს ესტონეთიც.

ქრეჩაქაშვი და პენსონაღის ქაბდიოქაქსი: მე-20 საუკუნის 80-90-იანი წლებიდან დღემდე მრავალმა მაღალტექნოლოგიურმა კვლევამ დაადასტურა ადრეული წლების უაღრესად დიდი მნიშვნელობა ადამიანის მომავალი ცხოვრებისათვის. ადრეულ წლებს გავლენა აქვს არა მხოლოდ ადამიანის სწავლისა და სოციალიზაციის უნარებზე, არამედ მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობაზეც. ამ კვლევების³ კვალდაკვალ კვალიფიციური, მაღალხარისხიანი ადრეული და სკოლამდელი განათლება მრავალი ქვეყნის პრიორიტეტების ნუსხაში გაჩნდა, როგორც მომავალ თაობაში ჩადებული საუკეთესო ინვესტიცია. შესაბამისად, გაიზარდა მოთხოვნებიც კურიკულუმის ჩარჩოსა და პერსონალის კვალიფიკაციის მიმართ.

ითვლება, რომ მიუხედავად იმისა თუ რა ფორმატისაა ადრეული განათლება – მთელდღიანი თუ

ნახევარდღიანი, ცალკე მდგომ შენობაში განთავსებული, სკოლის ან სხვა შენობის ფლიგელში მოთავსებული, გარე სივრცეში განლაგებული თუ სოფლის ბიბლიოთეკაში მოწყობილი, საგანმანათლებლო ფორმატი, რომელიც ბავშვს მიეწოდება, უნდა იყოს მასზე მორგებული.

თუ პროფესიული ან თუნდაც საშუალო განათლების მქონე პერსონალის მუშაობა ადრეული და სკოლამდელი განათლების დაწესებულებებში ჩვეულებრივ მოვლენად ითვლებოდა, დღეს ეს ტენდენცია იცვლება და სახელმწიფოების უმრავლესობა ცდილობს, ხელი შეუწყოს მაღალი კვალიფიკაციის მქონე პერსონალის არსებობას ადრეული და სკოლამდელი განათლების სისტემაში. ბევრი ქვეყანა დიპლომირებული და არადიპლომირებული პერსონალის შეფარდებას და მათ როლებს კანონით ან კანონქვემდებარე აქტებით არეგულირებს (მაგალითად, ავსტრალია). აღსანიშნავია ისიც, რომ ქვეყნები, სადაც სწრაფად უნდათ ალტერნატიული და მოქნილი სერვისების გზით ხელმისაწვდომობის გაზრდა, განსაკუთრებით მარგინალური და მოწყვლადი ჯგუფებისათვის, პერსონალის ფორმალურ დიპლომირებას

ბარიერად არ მიიჩნევენ და ამ ტიპის სერვისებში დასასაქმებელ ადამიანებს გადამზადებისა და in-service ტრენინგების შედარებით მოკლევადიან და მოქნილ კურსებს სთავაზობენ.

დაფინანსების წყარო — საქართველოს მსგავსი მაგალი-

თი, სადაც ადრეული და სკოლამდელი განათლების სისტემა ძირითადად საჯაროა და სრულად უზრუნველყოფილი სახელმწიფოს მიერ, ძნელად მოიძებნება. ფინეთშიც კი, სადაც ადრეულ და სკოლამდელ განათლებაში დახარჯული GDP უფრო მაღალია, ვიდრე OECD-ის ქვეყნების საშუალო მაჩვენებელი, ECEC სერვისები 0-წლამდე ბავშვებისათვის ერთობლივადაა დაფინანსებული ცენტრალური ბიუჯეტის, მუნიციპალიტეტებისა და მშობლების მიერ. ცენტრალური ბიუჯეტიდან მუნიციპალიტეტებს დაფინანსება საჭიროებაზე დაფუძნებული ფორმულის მიხედვით გადაეცემათ; მუნიციპალიტეტებს მათი გამოყენება, მშობლებისგან მოღებულ თანადაფინანსებასთან ერთად, მოქნილად შეუძლიათ. მშობლების მიერ გადასახდელი თანხის რაოდენობა მუნიციპალიტეტიდან მუნიციპალიტეტში მცირედით ვარიირებს, თუმცა,

კანონითაა განსაზღვრული გადასახადის მაქსიმუმი (290 ევრო) სრულდღიანი სერვისისთვის. მშობლების გადასახადი ოჯახის სიდიდისა და შემოსავლების მიხედვით გამოითვლება და ფარავს ადრეული და სკოლამდელი განათლების მუნიციპალური ბიუჯეტის 13%-ს, დანარჩენი ცენტრალური და მუნიციპალური ბიუჯეტებიდან ივსება. კერძო სექტორის მიერ დაფუძნებული ადრეული და სკოლამდელი განათლების სერვისებში ფასები პროვაიდერების მიერ განისაზღვრება, რეგულირებული არ არის და არის უფრო მაღალი, ვიდრე საჯარო სექტორში. მიუხედავად ამისა, მშობლების ტვირთის შესამცირებლად, KELA, ფინეთის სოციალური დაცვის ეროვნული სააგენტო, მშობლებს კერძო სექტორში გადასახადი თანხის ნაწილს უფარავს. ამავე გზას მიმართავს ჰელსინკის მუნიციპალიტეტიც. ის ხარჯებს ნაწილობრივ უყოფს კერძო სექტორს, საჯარო ბალებზე მაღალი მოთხოვნის შესამცირებლად.

ადრეული განათლების დაფინანსების საინტერესო სისტემაა პოლონეთშიც. პოლონეთის კანონმდებლობის მიხედვით, ადრეული და სკოლამდელი განათლება დღეში 5 საათის განმავლობაში უფასოა, საჯარო სექტორით მოსარგებლე ყველა ბავშვისათვის (როგორც ზემოთაც აღინიშნა, თუ მშობლებს ბავშვის ბაღში მთელი დღით დატოვება სურთ, ისინი გახანგრძლივებული დროის ხარჯებს თავად ფარავენ). ბავშვზე გათვლილი დღეში 5-საათიანი ვაუჩერის თანხის დაახლოებით 75% მიჰყვება ბავშვს, თუ ის არამომგებიანი ორგანიზაციის, მაგალითად, არასამთავრობო ორგანიზაციის ან უნივერსიტეტის მიერ დაფუძნებულ ბაღში მიდის, ხოლო თანხის დაახლოებით 50% – თუ ის კერძო სექტორის მიერ დაფუძნებულ საბავშვო ბაღში მიდის. ცალკე გამოითვლება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვების ვაუჩერის თანხაც.

დივერსიფიცირებულია დაფინანსება პორტუგალიის სკოლამდელი განათლების სისტემაში 3-წლამდე ბავშვებისათვის. აქ მასწავლებლის ხელფასს გა-

ნათლების სამინისტრო ფარავს. მასწავლებელს აქვს ისეთივე განათლება და სტატუსი, როგორც სკოლის მასწავლებელს და სარგებლობს იგივე პრივილეგიებით, რითაც სკოლის მასწავლებელი. შენობების მოწყობის, ექსპლუატაციისა და მასალის ხარჯებს მუნიციპალიტეტი ფარავს, კვების ხარჯებს კი – მშობელი. პორტუგალიაშიც, ისევე როგორც ჩვენ მიერ შესწავლილ ქვეყანათა უმრავლესობაში, მშობლის მიერ გადასახდელი თანხა ოჯახის შემოსავლების მიხედვით გამოითვლება და პრინციპი საერთოა ყველა ტიპის სკოლამდელი განათლების სერვისისათვის. ადრეული და სკოლამდელი სერვისების მოწყობისა და უზრუნველყოფის კარგი მაგალითები აქვს ისრაელს. აქ კარგადაა განვითარებული სხვადასხვა ტიპის ბიზნესის ჩართულობა ადრეული განათლების სერვისების მოწყობაში, იქნება ეს ფინანსური მხარდაჭერა, შენობით უზრუნველყოფა, მასალებით უზრუნველყოფა თუ სხვა. იმავდროულად, სახელმწიფოც მონაწილეობს არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ დაფუძნებული სერვისების მხარდაჭერაში – მატერიალური მხარდაჭერა, პროფესიული მხარდაჭერა და სხვა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1 Lynn Kagan. Building systems that work for young children edited
- 2 Lynn Kagan. Early childhood systems that lead by example edited
- 3 Michal Al-Yagon. Early Childhood Inclusion in Israel
- 4 Cory Schulman. System of early intervention service delivery in Israel
- 5 The system of Education in Poland prepared by EURODYCE unit

შენიშვნები:

- 1 სტატიაში წარმოდგენილი მასალა არის განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროსთვის მომზადებული კვლევის – „ადრეული და სკოლამდელი განათლების სერვისების დივერსიფიცირება“ ნაწილი, რომელიც შეიქმნა იაპონიის საერთაშორისო თანამშრომლობის სააგენტოს (JICA) მხარდაჭერით.
- 2 Sammons, P., Silva, K., Melhuish, E., Siraj-Blatchford, I., Taggart, B., Barreau, S., & Grabbe, Y. (2007). Influences on children's attainment and progress in key stage 2: Social/behavioural outcomes in year 6. University of London; Sylva K, Melhuish EC, Sammons P, et al. (2004) The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project: Final Report: A Longitudinal Study Funded by the DfES 1997-2004. London: DfES/Institute of Education, University of London.
- 3 <https://developingchild.harvard.edu/science/>

ხეთუნა დოლიძე

ფსიქოლოგიის დოქტორი,
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი,
ბავშვის განვითარების ინსტიტუტის
ადრეული ინკლუზიური განათლების
მიმართულების ხელმძღვანელი

გაღაფნყვესი ცკდიღება: ადრეული განათლების საბაჟაღაჟრო ჰრობრაგებო

განათლების სფეროში ადრეული განათლების სპეციალისტს განსაკუთრებული მნიშვნელობა და პასუხისმგებლობა აქვს. იგი გადამწყვეტ როლს თამაშობს ბავშვის კეთილდღეობასა და განვითარებაში.

მიუხედავად აღმზრდელის მუშაობის მნიშვნელობისა, მისი შრომა ხშირად მარგინალიზებულია, დაუფასებელია და არ გააჩნია საჭირო მხარდაჭერა სამუშაო პირობების უზრუნველყოფასა და პროფესიულ განვითარებაში. სტატიაში ხაზგასმულია ადრეული განათლების სპეციალისტების პროფესიონალიზაციის გადამწყვეტი აუცილებლობა და სფეროს უნიკალურ საჭიროებებზე მორგებული საბაკალავრო პროგრამების მნიშვნელობა.

ადრეული განათლების სპეციალისტების პროფესიონალიზაციის აუცილებლობის მოტივაციური ფაქტორები

კვლევები ცალსახად აჩვენებს ხარისხიანი ადრეული განათლების პოზიტიურ გავლენას ბავშვების შემეცნებით, სოციალურ და ემოციურ განვითარებაზე. კვლევამ, როგორიცაა Perry Preschool Project (Schweinhart et al., 2005), დაამტკიცა, რომ ადრეული განათლების ხარისხიან პროგრამებს ხანგრძლივი დადებითი შედეგები აქვს, რაც ცხოვრების შემდგომ ეტაპზე მაღალ აკადემიურ მოსწრებაზე, სწავლის დასრულების მაღალ მაჩვენებელზე და დანაშაულის შემცირებაზე აისახება. კვლევის ეს შედეგები ხაზს უსვამს კვალიფიციურ პედაგოგებში ინვესტიციის კრიტიკულ

მნიშვნელობას, რაც თავის მხრივ, ეფექტური საგანმანათლებლო გამოცდილების მიწოდებას უკავშირდება.

გარდა ამისა, აშშ-ს ადრეული განათლების კვლევის ეროვნული ინსტიტუტის (NIEER) მიერ ჩატარებული ლონგიტუდური კვლევა ამტკიცებს, რომ ადრეული განათლების სპეციალისტების კვალიფიკაცია და უწყვეტი პროფესიული ზრდა მნიშვნელოვნად განაპირობებს ადრეული საგანმანათლებლო გარემოს ხარისხს. უმაღლესი განათლების მქონე აღმზრდელები უფრო მეტად არიან ბავშვებზე ორიენტირებულები, წარმართავენ ეფექტურ და რეფლექსურ პრაქტიკას და გულისხმიერ ურთიერთობებს ამყარებენ ბავშვებთან და ოჯახებთან. მეტიც, ამ აღმზრდელთა ჯგუფებში ბავშვები მაღალი ენობრივი

კომპეტენციებით გამოირჩევიან (Burchinal et al., 2002). ეს კვლევა ხაზს უსვამს ადრეული განათლების მიმართულებით კომპლექსური და სპეციალიზებული უმაღლესი პროგრამების აუცილებლობას, რათა ადრეული განათლების სპეციალისტები სათანადო ცოდნითა და უნარებით აღიჭურვიდნენ; ისინი ხომ გადამწყვეტ როლს თამაშობენ ბავშვებისთვის განმავითარებელი გამოცდილებების უზრუნველყოფასა და მათი საჭიროებების დაკმაყოფილებაში. ადრეულ ასაკში კი ბავშვების საჭიროებები მრავალმხრივი და მრავალფეროვანია და მათი დაკმაყოფილება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია.

საბაკალავრო პროგრამების მნიშვნელობა

ადრეული განათლების საბაკალავრო პროგრამები მნიშვნელოვან როლს თამაშობს დარგის პროფესიონალიზაციაში. ასეთი პროგრამები ბავშვის მრავალმხრივი განვითარების, ეფექტური კურიკულუმების შემუშავების, რეფლექსური პრაქტიკის განხორციელებისა და ოჯახების ჩართულობის უზრუნველყოფის მყარ საფუძველს ქმნის. საბაკალავრო პროგრამები, თეორიული ცოდნის პრაქტიკულ გამოცდილებასთან შერწყმით, ისეთ აღმზრდელებს აყალიბებს, რომლებსაც ბავშვების ჰოლისტური განვითარება

ფოტო გადაღებულია შპს „მწვანე ალუბალში“

რებისთვის მდიდარი და ინკლუზიური სასწავლო გარემოს შექმნა შეუძლიათ.

Whitebook-მა და კოლეგებმა (2016) შეისწავლეს ბაკალავრის ხარისხის გავლენა ადრეული განათლების პრაქტიკაზე და დაადგინეს, რომ საბაკალავრო პროგრამების კურსდამთავრებულები უფრო ხშირად იყენებენ მტკიცებულებებზე დაფუძნებულ სწავლების სტრატეგიებს, პრაქტიკის ინდივიდუალიზაციას და თანამშრომლობენ ოჯახებთან და კოლეგებთან. კვლევის შედეგები ხაზს უსვამს საბაკალავრო პროგრამების ტრანსფორმაციულ პოტენციალს ადრეული ბავშვობის განათლების ხარისხის ამაღლებასა და ბავშვების შედეგების გაუმჯობესებაში.

საბაკალავრო პროგრამების როლი მესწავლე პრინციპების პრაქტიკაში ინსტრუქტორისთვის

საბაკალავრო პროგრამები მნიშვნელოვან როლს თამაშობს პრაქტიკაში კვლევისა და მეცნიერული პრინციპების დანერგვაში. ამ გზით ეცნობიან პედაგოგები ფუნდამენტურ სამეცნიერო პრინციპებს და პროცესებს, რაც ბავშვობის, ბავშვის განვითარებისა და ეფექტური სწავლების შესახებ ცოდნის ფორმირებას ახდენს. ეს ცოდნა კი აღმზრდელებს ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღებასა და სამეცნიერო მტკიცებულებებზე დაფუძნებული სასწავლო სტრატეგიების შემუშავებაში ეხმარება.

ფოტო გადაღებულია შპს „მწვანე ალუბალში“

ადრეული განათლების საბაკალავრო პროგრამების ერთ-ერთი მთავარი მიზანია, რომ ადრეული განათლების სპეციალისტებმა კვლევის შედეგები ქმედითუნიარსიან პრაქტიკად გარდაქმნან. მეცნიერული კვლევების შესწავლით და მტკიცებულებებზე დაფუძნებული პრაქტიკის სინთეზით, პედაგოგები სწავლობენ, როგორ შეაფასონ კრიტიკულად სამეცნიერო კვლევების შესაბამისობა და მათი პრაქტიკის კონტექსტში გამოყენება. თეორიის პრაქტიკასთან ინტეგრირების ეს უნარი სპეციალისტებს საშუალებას აძლევს, განახორციელონ სტრატეგიები, რომლებიც არა მხოლოდ გამყარებულია სამეცნიერო მტკიცებულებებით, არამედ მორგებულია ბავშვების უნიკალურ საჭიროებებზე.

ასევე, საბაკალავრო პროგრამები გადამწყვეტ როლს თამაშობს ადრეულ ბავშვობაში წიგნიერების კულტურის განვითარებაში. საბაკალავრო პროგრამები ხაზს უსვამს კვლევაზე დაფუძნებული სწავლის მნიშვნელობას, რაც ბავშვებში ცნობისმოყვარეობას, კრიტიკულ აზროვნებას და პრობლემის გადაჭრის უნარებს ავითარებს. მეცნიერების ყოველდღიურ გამოცდილებაში ინტეგრაციით, პედაგოგები ბავშვებს უქმნიან შესაძლებლობებს, ჩაწვდნენ სამეცნიერო ცნებებსა და პრინციპებს და განავითარონ თავიანთი საწყისი მეცნიერული უნარები. ეს პროგრამები პედაგოგებს აიარაღებს ინსტრუმენტებით, რომლებიც ზრდის ბავშვების ცნობისმოყვარეობას ბუნებისა და სამყაროს მიმართ. პრაქტიკული ექსპერიმენტებით, დაკვირვებისა და დისკუსიების წახალისებით, აღმზრდელები ბავშვებში ცნობისმოყვარეობას აღძრავენ და ხელს უწყობენ საუბრის, კითხვების დასმის, ვარაუდების გამოთქმისა და მტკიცებულებებზე დაყრდნობით მსჯელობის უნარების განვითარებას. ადრეული ასაკიდანვე მეცნიერებისადმი სიყვარულის გაღვივებით, პედაგოგები მყარ საფუძველს ქმნიან მთელი ცხოვრების განმავლობაში სწავლის, კვლევისა და მოვლენების მიმართ ინტერესის გაღრმავებისთვის.

ადრეული განათლების საბაკალავრო პროგრამები საქართველოში

უკვე ორი ათწლეული გავიდა მას შემდეგ, რაც საქართველოს საგანმანათლებლო სისტემაში არსებული ადრეული განათლების საბაკალავრო პროგრამები ეტაპობრივად შეწყდა. ეს უარყოფითად აისახა აღმზრდელთა პროფესიული ზრდისა და ჩამოყალიბების შესაძლებლობაზე. ბოლო წლებში ქვეყანამ განაახლა საბაკალავრო პროგრამების მნიშვნელობაზე საუბრები. საბაკალავრო პროგრამების შექმნის მიზნით, მნიშვნელოვანი მოსამზადებელი სამუშაოები ჩატარდა საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის, განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის, იუნისეფისა და უნივერსიტეტების წარმომადგენელთა აქტიური ჩართულობით. ამ პროცესების ერთ-ერთი შედეგია აღმზრდელ-პედაგოგთა პროფესიული სტანდარტის შექმნა. ეს დოკუმენტი სტანდარტიზებულ პირობებს უწყებს დარგის სპეციალისტებს და საკვალიფიკაციო მოთხოვნაში ხაზს უსვამს წამყვანი საგანმანათლებლო პერსონალის განათლების მაღალი დონის აუცილებლობას. როგორც ზემოთ მსჯელობისას აღვნიშნეთ, სწორედ ასეთი კვალიფიკაციაა ერთ-ერთი გარანტი, რომ პედაგოგები საჭირო კომპეტენციებს დაეუფლონ ბავშვების განვითარებადი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. ამრეგულაციამ საუნივერსიტეტო პროგრამების შექმნას მისცა ბიძგი.

ამჟამად, ქვეყნის მასშტაბით ხუთი უნივერსიტეტი გვთავაზობს ადრეულ განათლებაში საბაკალავრო პროგრამებს. 2023 წლიდან პირველი ნაკადი მიიღო ბათუმის შოთარუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა და შოთა მესხიას ზუგდიდის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტმა. 2024 წელს სტუდენტების პირველ ნაკადს მიიღებს ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი და აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი.

ფოტო გადაღებულია შპს „მწვანე ალუბალში“

აღნიშნული პროგრამები მზადაა, ხელი შეუწყოს ისეთი გამოცდილი და პროფესიონალი კადრების მომზადებას, რომლებსაც მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა შეუძლიათ ბავშვებისა და ოჯახების ცხოვრებაზე.

ჩაშოპ ანის მიზმიჯველი და საინჟინერო აღნაგობის ახალი საბავშვო კომპანია

იმ გამოწვევების გათვალისწინებით, რაც ამ სფეროში არსებულ დაბალი ხარისხის სამუშაო პირობებს უკავშირდება, ბევრი სპეტიკურადაა განწყობილი, რამდენად მოიზიდავს ეს პროგრამები და პროფესია ახალგაზრდებს. საკითხი ნამდვილად ყურადსაღებია, თუმცა ჯერ პროგრამების მიმზიდველობაზე ვისაუბრებ. პროგრამის შემქმნელებს გვჯერა, რომ პროგრამები თა-

ვისიშინაარსითა და კომპლექსურობით დააინტერესებთ ახალგაზრდებს. ადრეული განათლების საბაკალავრო პროგრამების მრავალმხრივობა ერთ-ერთი გადამწყვეტი ასპექტია ახალი სტუდენტების მოზიდვის საქმეში.

ახალი საბაკალავრო პროგრამები წარმოადგენს კარგად ინტეგრირებულ კურიკულუმს, რომელიც მოიცავს ბავშვის მრავალმხრივი განვითარების სხვადასხვა ასპექტს. ეს ყოვლისმომცველი მიდგომა უზრუნველყოფს, რომ კურსდამთავრებულები აღიჭურვონ საჭირო უნარებით ბავშვების ჰოლისტური განვითარებისა და სწავლის მხარდასაჭერად.

ამასთანავე, პროგრამები უზრუნველყოფს თეორიული ცოდნის პრაქტიკულ გამოცდილებასთან კავშირებს, პრაქტიკული სწავლის მრავალფეროვანი შესაძლებლობებით. ეს მიდგომები სტუდენტებს არა

მხოლოდ სხვადასხვა შეხედულებებისა და თეორიული ცოდნის სიღრმისეულ გააზრებაში დაეხმარება, არამედ შესძენს მათ საგანმანათლებლო პრაქტიკის რეალურ გამოცდილებას.

პროგრამებში ასევე ხელმისაწვდომია სხვადასხვა მიმართულებით სპეციალიზაცია, მაგალითად: ადრეული ინკლუზიური განათლება, წიგნიერება ადრეულ ასაკში, მეცნიერული განათლება ადრეულ ასაკში, შემოქმედებითობის ხელშეწყობა, კვლევა ადრეულ განათლებაში. ეს საშუალებას აძლევს სტუდენტებს, სწავლის პროცესი მათი ინტერესებისა და კარიერული მიზნების მიხედვით მოირგონ.

აღნიშნული საბაკალავრო პროგრამები კარიერული წინსვლის შესაძლებლობებსაც ქმნის. მიუხედავად იმისა, რომ საწყისი დონის ხელფასები მოკრძალებულია, საბაკალავრო პროგრამების კურსდამთავრებულებს შეუძლიათ ადრეული განათლების კვლევის მიმართულებით ან ადრეული ინტერვენციის ან სხვა მომიჯნავე დარგებში პროფესიული წინსვლა. ასევე უმაღლესი განათლების გაგრძელება, რაც დროთა განმავლობაში გაზრდის შემოსავლის პოტენციალს და პროფესიული აღიარების შესაძლებლობას.

დაბოლოს, ეს არის სამუშაო, რომელსაც დიდი გავლენის მოხდენა შეუძლია მომავალ თაობაზე; ადრეული განათლების სფეროში მუშაობა დიდ სარგებლის მომტანია, რადგან ქმნის შესაძლებლობას, დადებითი გავლენა ვიქონიოთ ბავშვების ცხოვრებაზე, წვლილი შევიტანოთ მათ განვითარებაში და მათი ბედნიერი მომავლის შექმნაში.

დასკვნა

ადრეული განათლების საბაკალავრო პროგრამების აშკარა სარგებლის მიუხედავად, გამოწვევების რისკი რჩება და მნიშვნელოვანია ვიფიქროთ პროგრამებით დაინტერესების გაზრდაზე, მიზნობრივი ფინანსური დახმარების გზით. გარდა ამისა, მუდმივი პროფესიული განვითარების შესაძლებლობები და

მხარდაჭერა აუცილებელია, რომ დარგში მოქმედმა სპეციალისტებმა განაგრძონ თავიანთ პროფესიაში ზრდა და განვითარება. და ბოლოს, ადრეული განათლების სპეციალისტების სამუშაო პირობების გაუმჯობესება გადამწყვეტია ამ სფეროში წარმატებული ახალგაზრდების მოსაზიდად.

დასასრულს, ყველა ბავშვისთვის მაღალი ხარისხის ადრეული განათლების უზრუნველსაყოფად, კრიტიკულად მნიშვნელოვანია აღმზრდელების პროფესიონალიზაცია საბაკალავრო პროგრამების საშუალებით. აღმზრდელების განათლებასა და პროფესიულ განვითარებაში ინვესტიციებით, შეგვიძლია ისეთი საგანმანათლებლო და მასტიმულირებელი სასწავლო გარემო შევქმნათ ბავშვებისთვის, რომელიც სიცოცხლის განმავლობაში წარმატებას უყრის საფუძველს. როდესაც ვცდილობთ უფრო სამართლიანი და ინკლუზიური საზოგადოების შექმნას, ვაღიაროთ ადრეული განათლების სპეციალისტების ფასდაუდებელი წვლილი და აღმოვჩინოთ მხარდაჭერა, რომელსაც ისინი იმსახურებენ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1 Burchinal, M., Cryer, D., Clifford, R., & Howes, C. (2002). აღმზრდელის ტრენინგი და პრაქტიკის ხარისხი ბავშვებზე ზრუნვის ცენტრებში. გამოყენებითი განვითარების მეცნიერება, 6(1), 2-11.
https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0601_01
- 2 Schweinhart, L.J., Montie, J., Xiang, Z., Barnett, W.S., Belfield, C.R., & Nore, M. (2005). ცხოვრების შედეგები: მაღალი შესაძლებლობების პერსონალური განათლების კვლევა ორმოც წლამდე. მაღალი შესაძლებლობების საგანმანათლებლო კვლევის ფონდის მონოგრაფიები.
- 3 Whitebook, M., McLean, C., Austin, L.J.E., & Edwards, B. (2016). ადრეული ბავშვობის სამუშაო ძალის ინდექსი 2016 წ. ბავშვთა ზრუნვის სფეროში დასაქმებულთა კვლევის ცენტრი, კალიფორნიის უნივერსიტეტი, ბერკლი.

ანა ტაიკლაძე

ადრეული განათლების სპეციალისტი

აბა, გარკვენი აგბაჟი!

სურათობიანი წიგნები და ადრეული ბავშვობა

შესავალი

ილუსტრაციას ჯადოსნური ძალა აქვს. ის დაუვიწყარ ატმოსფეროს ქმნის ამბის წარმოსახვის, გააზრებისა და დამახსოვრებისთვის. არის წიგნის ილუსტრაციები, რომლებიც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში გვამახსოვრდება. ჩემთვის ასეთია ჩემი ბავშვობის ერთ-ერთ წიგნში, ერთი ზღაპრის ულამაზესი გრაფიკა — ვეშაპი უზარმაზარი დაფენილი პირით. ზღაპარებზე — არაფერი მახსოვს, მაგრამ არ მაგიწყდება ეს ილუსტრაცია და ამ წიგნის ყდა, რომელსაც გახუნიებული, ზღვისფერი ნაჭერი ჰქონდა გადაკრული. ერთ რამედ ღირდა გადაფურცვლამდე წიგნის ხელში დაჭერა და ყდაზე დაკვირვება, ხელის გადასმა. წიგნის ფიზიკურ მახასიათებლებს, ილუსტრაციას, დიზაინს, ტიპოგრაფიას — განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს ადრეული ასაკის ბავშვებისთვის, რადგან ეს სწორედ ის ნაწილია, რომლის „წაკითხვა“ და ინტერპრეტაცია თავადაც შეუძლიათ. ათი-თხუთმეტი წლის წინ, ერთი მხრივ, საბავშვო ლიტერატურის ინდუსტრიის და, მეორე მხრივ, განათლების სფეროს წარმომადგენლები წუხდნენ და შიშობდნენ, რომ მალე ფიზიკურ საბავშვო სურათებიან წიგნებს ელექტრონული წიგნები და აპლიკაციები ჩაანაცვლებდა. თუმცა, შიშები არ გამართლდა.

მართალია, სურათებიანი წიგნების ციფრული ვერსიები და აპებიც გაჩნდა, მაგრამ მათ არათუ ვერ ჩაანაცვლეს ტრადიციული წიგნი, არამედ, შეიძლება ითქვას, რომ ახალი სიცოცხლე შთაბერეს სურათებიან წიგნებს.

ჩამდინიშ სიყვარული სურათობიანი წიგნის შესახებ

სურათებიანი წიგნი კომუნიკაციის ორ დონეს, ორი ტიპის ნიშანთა სისტემას აერთიანებს — რეპრეზენტაციულს და კონვენციურს. რეპრეზენტაციული ნიშნები — ილუსტრაციებია, რომლებიც პირდაპირ ასახავს ობიექტებს მათ ფიზიკურ ნიშნებთან მიმსგავსებით. მეორე მხრივ, კონვენციურ ნიშნებს (ასოებს, სიტყვებს) პირდაპირი გამომსახველობითი კავშირი არ აქვთ ნამდვილ ობიექტებთან და მათი მნიშვნელობის გააზრება შესაძლებელია, მხოლოდ კონკრეტული ენობრივი და კულტურული კოდების ცოდნის გზით. ამდენად, სურათებიანი წიგნი ორმაგ „მკითხველს“ ესაუბრება — ბავშვს, რომელიც ილუსტრაციებით „კითხულობს“ და უფროსს, რომელიც ტექსტს „შიფრავს“. სურათებიანი წიგნი თავისი ფორმით, ყველაზე მეტად არის მორგებული ბავშვის განვითარებაზე ადრეულ ასაკში, როდესაც ვიზუალიზაცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წარმოსახვისა და სიმბოლური აზროვნების განვითარებისთვის.

სურათებიანი წიგნი განსხვავდება სხვა ილუსტრირებული წიგნებისგან იმით, რომ მასში ილუსტრაციებს, ამბის ვიზუალურ თხრობას, ტექსტთან თანაბარი ან ზოგჯერ უფრო მეტად მნიშვნელოვანი როლი აქვს. ილუსტრირებულ წიგნში ილუსტრაცია წარმოადგენს ტექსტის დამხმარე მედიუმს, რომლის გარეშე ტექსტი მაინც გასაგები იქნება, ხოლო სურათებიან წიგნში ტექსტსა და ილუსტრაციას შორის სიმბიოზური კავშირი უნიკალურ, თვისებრივად ახალ მნიშვნელობას ქმნის. ამ მნიშვნელობას ცალ-ცალკე ვერც ტექსტი და ვერც ილუსტრაცია ვერ გადმოსცემდა მკითხველს (დამთვალეირებელს და მსმენელს). სურათებიან წიგნში ილუსტრაცია და ტექსტი შესაძლოა ერთმანეთს ავსებდეს, განამტკიცებდეს ან დაპირისპირებულ მნიშვნელობას გადმოსცემდეს, რაც იუმორისა და ინტერპრეტაციისთვის ახალ სივრცეს ქმნის.

მიჩნეულია, რომ სურათებიანი წიგნის ხელოვნების განვითარება დასავლეთში მე-17 საუკუნეში იან კომენსკის ბავშვებისთვის გამიზნული წიგნით *Orbis*

სურათი 1. თეა თოფურია და სონია ელიაშვილი (2023). როგორ მოიპარა მზე დედაბერმა. გამომცემლობა არტანუჯი.

Sensualium Pictus (დასურათებული ხილული სამყარო) დაიწყო. სურათებიანი წიგნის ხელოვნება ბეჭდვის ტექნოლოგიებთან ერთად ვითარდებოდა და უკანასკნელ წლებში ფორმატების, ტექნიკებისა და ფაქტურების თვალსაზრისით, მრავალფეროვანი ბეჭდვითა და წარმოებით, შთამბეჭდავ მულტისენსორულ ვიზუალურ გამომსახველობას მიაღწია. მისი უნიკალური ფორმის გამო, „სურათებიანი წიგნი პირველი ხელოვნების გალერეაა, რომელსაც ბავშვის ტუმრობს“. სწორედ სურათებიან წიგნებში ხვდება ბავშვი მდიდარ ვიზუალურ გამომსახველობით ფორმებს, სტილსა თუ შესრულების ტექნიკას, რაც კარს უხსნის მას ვიზუალური ესთეტიკის ფანტასტიკურ სამყაროში.

ადრეულ ასაკში ბავშვისთვის წიგნი თავდაპირველად ჩნდება როგორც საინტერესო ფიზიკური ობიექ-

ტი, რომელიც ნელ-ნელა იძენს სიმბოლურ მნიშვნელობას. წიგნთან ურთიერთობა მისი ფიზიკური მანიპულირებით იწყება. შემდეგ ბავშვი ამბის მოსმენასთან ერთად ილუსტრაციების დეკოდირებას სწავლობს – გამოსახულების დაკავშირებას მოსმენილთან და ნანახობიექტებთან, მათ მახასიათებლებთან და ქმედებებთან. ბოლოს კი, ასაკის მატებასთან და კითხვის სწავლასთან ერთად – წერილობითი ტექსტის დეკოდირებას. სწორედ ამიტომ, ადრეული წიგნიერების განვითარების პროცესში ბავშვის უმნიშვნელოვანესი მეგზური სურათებიანი წიგნია. სურათებიანი წიგნი, სხვა მულტიმოდალური მედიუმებისგან განსხვავებით (მაგ. ანიმაციური ფილმი), ბავშვსა და უფროსს (მშობელს, აღმზრდელს და სხვ.) საშუალებას აძლევს ბავშვის ტემპს მიჰყვნენ, მიიღონ კითხვისა და თვალყურის პროცესისგან სიამოვნება ბავშვის ინტერესისა და ცნობისმოყვარეობის ფეხდაფეხ. დღევანდელი გარემო სავსეა სწრაფად ცვალებადი მოვლენებითა და ინფორმაციით, რომლებიც როგორც უფროსებისგან, ისე ბავშვებისგან შესაბამის ქმედებასა და რეაგირებას მოითხოვს. ამ გარემოში წიგნის კითხვა ის ოაზისია, რომელშიც ბავშვებსა და უფროსებს შეუძლიათ თავს უფლება მისცენ, რომ მშვიდად, აუჩქარებლად გაცურონ. ადრეულ ასაკში სურათებიანი წიგნების რეგულარულად კითხვა მნიშვნელოვანია ბავშვის მრავალმხრივი განვითარებისთვის და ხელს უწყობს ისეთი უნარების განვითარებას, როგორიცაა ფონოლოგიური ცნობიერება, კითხვისა და წერისთვის მზაობა, წარმოსახვა, ცნობისმოყვარეობა, მოვლენებს შორის ფიზიკური, დროითი, სივრცითი და მიზეზშედეგობრივი მიმართებების წვდომა, ყურადღების კონცენტრაცია, გააზრება და ინტერპრეტაცია, კრიტიკული აზროვნება და კვლევა, მოსმენა და ბეპირი მეტყველება, შემოქმედების აღქმა და ესთეტიკური განცდა და შეფასება, შემოქმედებითი თვითგამოხატვა. სურათებიანი წიგნის კითხვის პროცესში ჩართულ ბავშვებსა და უფროსს შორის ამბის მოყოლა, დიალოგი და ერთობლივი

ინტერპრეტაცია ქმნის მჭიდრო ემოციური კავშირს. თუკი კითხვა სასიამოვნო პროცესია, ეს ბავშვისთვის წიგნისა და ზოგადად კითხვის მიმართ სიცოცხლის განმავლობაში სიყვარულის დასაწყისია.

იმისათვის, რომ სურათებიანი წიგნების ეს პოტენციალი გამოვიყენოთ, მნიშვნელოვანია, სწორად შევარჩიოთ წიგნები (და შემდეგ უკვე, წიგნის კითხვის პროცესში გამოვიყენოთ შესაბამისი სტრატეგიები).

როგორ შევარჩიოთ სურათებიანი წიგნები?

ადრეულ ასაკში ბავშვის განვითარებისთვის სურათებიანი წიგნების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, აუცილებელია, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებაში გვექონდეს სურათებიანი წიგნების ბიბლიოთეკა. 2022 წელს საქართველოს საჯარო სკოლამდელ დაწესებულებებში ჩატარებული კვლევის მიხედვით, ხარისხიანი სურათებიანი წიგნების ხელმისაწვდომობის მხრივ სხვადასხვა გამოწვევა არსებობს (აღელშიშვილი, ჯანელიძე, მაკარაძე, 2022). კვლევის ფარგლებში, რომელიც თბილისის, ბათუმისა და გორის შემთხვევითად შერჩეული 7 ბაღის 12 ჯგუფში განხორციელდა, იდენტიფიცირდა და გაანალიზდა 308 წიგნი. ამ წიგნების დაახლოებით ნახევარი არ აღმოჩნდა ასაკობრივად შესაბამისი. მათში დარღვეული იყო ილუსტრაციისა და ტექსტის ბალანსი (წიგნში ძირითადი ფოკუსი ტექსტზეა და ილუსტრაციები მცირე რაოდენობითაა წარმოდგენილი), ასევე, წიგნების შინაარსი, ლექსიკა და თხრობა ბავშვის განვითარებისთვის შეუსაბამო იყო. წიგნების დიდი ნაწილი შინაარსობრივად და ჟანრობრივად ერთფეროვანი იყო და მათ შორის მხოლოდ 16% იყო სურათებიანი წიგნი ასაკობრივად შესაბამისი სიუჟეტური შინაარსით. წიგნების უმრავლესობა (73%) მოძველებულ პუბლიკაციას წარმოადგენდა და გამოცემული იყო 2015 წლამდე, რაც ბევრი წიგნის შემთხვევაში შესამჩნევ ფიზიკურ ცვეთასაც უკავშირებდოდა. კვლევაში მონაწილე

აღმზრდელებმა უმთავრეს გამოწვევად დაასახელეს საბავშვო ბაღში ხარისხიანი და ასაკობრივად შესაბამისი საბავშვო წიგნების ნაკლებობა, რითაც შეძლებდნენ ბავშვების დაინტერესებას, მათი ცნობისმოყვარეობის გაღვივებასა და წიგნიერებასთან დაკავშირებულ აქტივობებში ჩართვას.

არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით, უმნიშვნელოვანესია, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებებს გამოეყოთ საჭირო ფინანსური რესურსები ყოველწლიურად წიგნადი ფონდის შევსებისა და განახლებისთვის. ეს ასევე ხელს შეუწყობს ადრეული ასაკის ბავშვებისთვის გამომწვევით სურათებიანი წიგნის ბაზრის განვითარებას და გამრავალფეროვნებას. ადრეული ასაკის ბავშვებისთვის სურათებიანი წიგნების გამოცემის მხრივ, სამწუხაროდ, ჯერჯერობით ქართული საგამომცემლო ბაზარი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება გლობალურ ტენდენციებს. მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ

წლებში შედარებით მოიმატა პუბლიკაციების რაოდენობამ, ხარისხმა და მრავალფეროვნებამ, არჩევანი კვლავ საკმაოდ მწირია როგორც შინაარსობრივი, ასევე ჟანრობრივი და ვიზუალური თვალსაზრისით. წიგნის ბაზარზე არსებული არჩევანისა და შეზღუდული ფინანსური რესურსების ფონზე, საბავშვო ბაღისთვის სურათებიანი წიგნების შერჩევისას სასურველია, გავითვალისწინოთ შემდეგი საკითხები:

ბავშვების ასაკსა და განვითარებასთან შესაბამისობა – სურათებიანი წიგნები, რომლებიც 1 წლის ბავშვისთვის არის გამომწვევით, ნაკლებად საინტერესო იქნება 4–5 წლის ბავშვების უმრავლესობისთვის და პირიქით. ამდენად, მნიშვნელოვანია, რომ წიგნის შერჩევისას გავითვალისწინოთ, რომ ტექსტი, ვიზუალური გამოსახულებები, ტექსტისა და ილუსტრაციის ბალანსი და ბეჭდვის ფორმატიც შეესაბამებოდეს

სურათი 2. ლოტა გეფენბლადი (2011).

ასტონის ქვები. გამომცემლობა ზებრა.

ბავშვის განვითარებას. თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჯგუფის ბიბლიოთეკაში საერთოდ არ უნდა იყოს სხვა ასაკისთვის გამიზნული წიგნიც (მათ შორის, ზრდასრულებისთვის განკუთვნილი სურათებიანი ალბომები ან ილუსტრირებული სამეცნიერო-პოპულარული ლიტერატურა). პირიქით, რამდენიმე ასეთი წიგნის არსებობა, მათი დათვალიერების შესაძლებლობა ბავშვებს მისცემს საშუალებას განივითარონ წარმოდგენები წიგნის, მისი ფუნქციის და ზოგადად ბეჭდური კულტურის შესახებ. თუმცა, იმისათვის, რომ ბავშვებისთვის წიგნის კითხვისა და თვალიერების პროცესი სასიამოვნო, საინტერესო და განმავითარებელი იყოს, ჯგუფში ხშირად გამოყენებული წიგნების უმრავლესობა მათი ასაკისა და განვითარების შესაბამისი უნდა იყოს. ეს ჯერჯერობით დიდი გამოწვევაა,

რადგან ბევრ ბაღში წიგნების დიდ ნაწილს შეადგენს ზღაპრების ან მოთხრობების ტრადიციული გამოცემები (გამარტივების გარეშე), რომლებიც ტექსტის ლექსიკურ და სინტაქსურ სირთულესთან ერთად, ნაკლებ ილუსტრირებულია.

ჟანრული მრავალფეროვნება – ახალი პუბლიკაციების შეძენისას, მნიშვნელოვანია, შევარჩიოთ სხვადასხვა ჟანრის წიგნები: მხატვრული და არამხატვრული სურათებიანი წიგნები, პოეზია, ზღაპრები, მარტივი კომიქსები, საინტერესო ადამიანების ბიოგრაფიული სურათებიანი წიგნები, პატარა ამბები, რომელთა მთავარი გმირები ბავშვები ან ბავშვური თვისებების მქონე დიდი ადამიანები ან ცხოველები არიან, უსიტყვო წიგნები. მრავალფეროვან ამბებსა და თხრობის სტილთან ზიარებით ვითარდება ზოგადი

სურათი 3. ილუსტრაციის ფრაგმენტი ისა ვატანაბეს უსიტყვო წიგნიდან მიგრანტები (2022, გამომცემლობა არტანუჯი). უსიტყვო წიგნები უნიკალური რესურსია ბავშვის წიგნით დაინტერესებისთვის, წარმოსახვისა და ინტერპრეტაციის განვითარებისთვის.

სურათი 4. ილუსტრაცია ანა კასტანიოლის და კარლ კნუტის წიგნიდან ოქროს გალია (2019, Book Island). ვინაიდან სურათებიანი წიგნების უმრავლესობა ვრცელ ტექსტებს არ მოიცავს, შეგვიძლია გამოვიყენოთ არაქართულენოვანი გამოცემებიც, რომლებიც სასურველია, წინასწარ ვთარგმნოთ (მათ შორის, თარგმნის აპების საშუალებით, როგორიცაა google translate და სხვ.).

ცოდნა ბუნების, საზოგადოებისა და კულტურის შესახებ, ყალიბდება ლიტერატურის ესთეტიკური გააზრებისა და შეფასების უნარი, საფუძველი ეყრება შემოქმედებითი თვითგამოხატვის უნარებს.

ვიზუალური სტილისა და ფიზიკური მახასიათებლების მრავალფეროვნება—ერთი მხრივ, წიგნისად-

მი ბავშვის ინტერესისა და ცნობისმოყვარეობის წახალისებისთვის და, მეორე მხრივ, ბავშვის მრავალმხრივი უნარების განვითარების ხელშეწყობისთვის, შინაარსობრივ მრავალფეროვნებასთან ერთად მნიშვნელოვანია, საბავშვო ბალშიიყოს ვიზუალურად მრავალფეროვანი სტილის სურათებიანი წიგნები.

არჩევანი შეგვიძლია გავაკეთოთ სხვადასხვა მახასიათებლის გათვალისწინებით, მაგალითად:

- ილუსტრაციის შესრულების ტექნიკა და მასალა (კოლაჟი, აკვარელი, ციფრული ხატვა, აკრილი, ფანქარი, ლინოგრაფიურული ბეჭდვა, შერეული მასალა და სხვ.);
- დიზაინი (წიგნის სხვადასხვანაწილის—ილუსტრაციის, ტექსტის, პარატექსტების—კომპოზიციური განაწილება და ურთიერთმიმართება, ყდა, ბოლო გვერდები);
- ფერები (მრავალფეროვანი ფერთა პალიტრა, მონოქრომული, შავ-თეთრი);
- გამოყენებული ტიპოგრაფიას (ფონტების ტიპი, ფერები და ზომები, ხელით ნახატი ფონტები);
- ტაქტილური მახასიათებლები (ქაღალდის სისქე და ზედაპირი, ყდის სისქე, ბეჭდვისას გამოყენებული სპეციალური ზედაპირები, მაგალითად, პრიალა, ხაოიანი, ბრჭყვიალა, ნახვრეტები, სამანიპულაციო ნაწილები და სხვ.);
- ფორმატი (ზომა, პორტრეტული, ლანდშაფტური, კვადრატული ან უჩვეულო).

სურათი 5. თათია ნადარეიშვილი (2017). ძილის ნებისა/ Schlaf Gut. Baobab Books. ორენოვან სურათებიან წიგნში ავტორ-ილუსტრატორი საინტერესოდ იყენებს ქართული ფონტის ზომასა და ფერს, რაც საერთო დიზაინის ნაწილად გვევლინება და დამატებით მნიშვნელობას სძენს კომპოზიციებს.

შენიშვნა: ფოტოები გადაღებულია ავტორის მიერ.

ბაიბიოგრაფიული ლიტერატურა:

- 1 ალელიშვილი, ნ. ა. ჯანელიძე, ნ. მაკარაძე. (2022). წიგნის კითხვის პრაქტიკა სკოლამდელ დაწესებულებებში. კონფერენციის მოხსენება — საერთაშორისო კონფერენცია ადრეული განათლება და ზრუნვა.
- 2 Salisbury, M., & M. Styles. (2020). Children's Picturebooks. The Art of Visual Storytelling. 2nd ed. Laurence King Publishing: London.
- 3 Arizpe, E., J. Farrar, J. McAdam (2018). Picturebooks and Literacy Studies. In The Routledge Companion to Picturebooks, ed. B. Kümmerling-Meibauer. Routledge.
- 4 Reese, E., J. Riordan (2018). Picturebooks and Developmental Psychology. In The Routledge Companion to Picturebooks, ed. B. Kümmerling-Meibauer. Routledge.
- 5 Kümmerling-Meibauer, B., J. Meibauer (2018). Picturebooks and Cognitive Studies. In The Routledge Companion to Picturebooks, ed. B. Kümmerling-Meibauer. Routledge.
- 6 Nikolajeva, M., C. Scott. (2006). How Picturebooks Work. Routledge.

შენიშვნები:

- 1 სიტყვები ეკუთვნის ჩემი ილუსტრატორსა და ავტორს კვება პავოვსკას (1928–2023). ციტატის წყარო (09.02.2023) — IBBY — International Board on Books for Young Children — Květa Pacovská — intertwining poetic atmosphere and imagination in children's books.

„ასი, ასი, ასზე მეტი“ – ანუ, რა ჰქვია ჩვენი ემიგრაციის მიგრაციის შესახებ?

ნინო ჭიჭაშვილი

ადრეული განათლების სპეციალისტი

„თუ შეგეძლება საქონარი ჯიხვების დასაბ, ჩვენი იდეების მოსინჯვა,
იმის გამოკვლევა, რაც ჩვენს ბაზრებშია, იმის გაზიარება, რასაც მოვამბნი...
გაგონ მე მთელს სამყაროს აღმოვაჩენ, ჩვენს საქონარი ხმას ჰიჰოჰი და
გეჰჰჰი იმას, რაც ჰიჰი ას მნაზმ“.

გაგონა ჰიჰი

რეჯიო ემილია იტალიის ჩრდილოეთით, ემილია-რომანიას რეგიონში მდებარე პატარა ქალაქია, რომელსაც ადრეული განათლების მსოფლიო რუკაზე მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. სწორედ აქ ჩაეყარა საფუძველი რეჯიო ემილიას მიდგომას, რომელმაც ამ რეგიონის საბავშვო ბალები და იქ არსებული პედაგოგური პრაქტიკა ადრეული განათლების მკვლევარებისათვის დარგის სპეციალისტების ყურადღების ცენტრში მოაქცია და ეს ინტერესი დღესაც არ ნელდება.

როგორ დაიწყო ყველაფერი

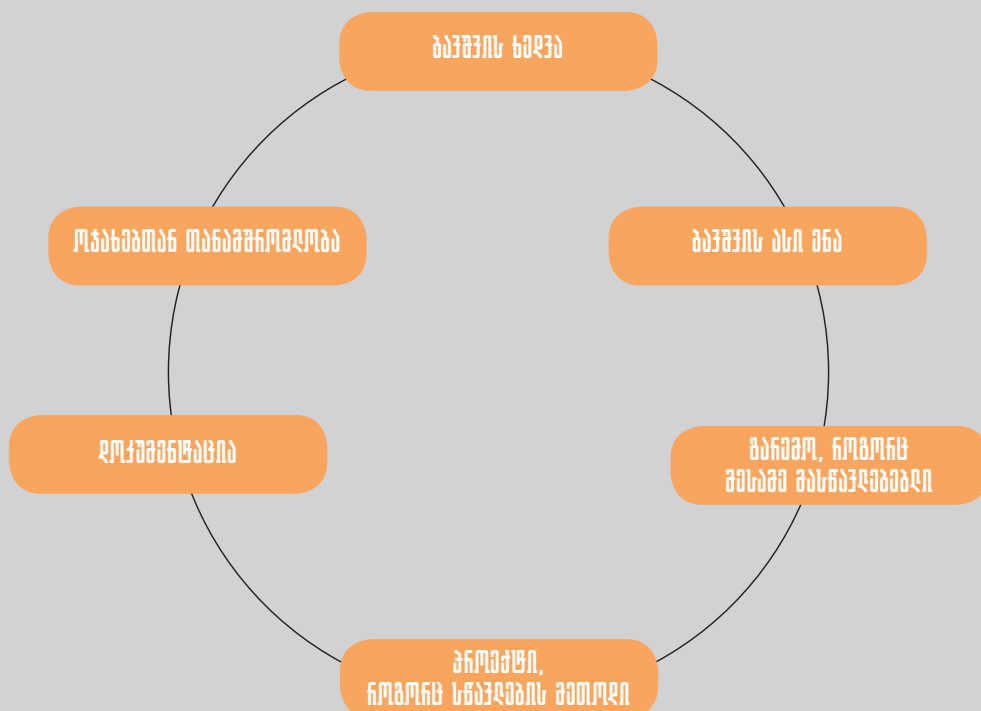
რეჯიო ემილიაში განათლებაზე ზრუნვა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მეორე მსოფლიო ომის მიწურულს და ამ მიმართულებით საკვანძო როლი ითამაშეს ქალებმა. სწორედ იტალიელ ქალთა კავშირის (UDI – Unione Donne Italiane იტალ.)

თაოსნობით გაიხსნა სამოცი საბავშვო ბავშვო რეჯიო ემილიას პროვინციაში. ადგილობრივი თემი თითქოს ამ გზით ცდილობს ომის კომარისგან თავის დაღწევას, ჭრილობების მოშუშებას. მშობლებს ახალი, განსხვავებული გარემოს შექმნა სურდათ თავიანთი შვილებისთვის და ეს ბალები საზოგადოებისთვის თითქოს ახალი ცხოვრების დაწყების საშუალება იყო; ამავე დროს იყო უდიდესი სამოქალაქო პასუხისმგებლობა ცვლილებებისა და ბავშვებზე ზრუნვის მიმართულებით.

მოძრაობას შეუერთდა ახალგაზრდა იტალიელი პედაგოგი ლორის მალაგუცი, რომლის სახელთანაც არის დაკავშირებული რეჯიო ემილიას ფილოსოფიის ჩამოყალიბება. მან დააფუძნა და წლების მანძილზე ხელმძღვანელობდა რეჯიო ემილიაში ადრეული განათლების მუნიციპალურ სისტემას და დღემდე არის რეჯიოს მიდგომის საკვანძო ფიგურა.

რამდენიმე წელიწადიანი მუშაობის შემდეგ ჩვენს ქვეყანაში რამდენიმე საკითხი უნდა განვიხილოთ?

ბავშვის ხედა

ბავშვის ხედა, მისი ხატი, მნიშვნელოვნად განაპირობებს ამ მიდგომის ფილოსოფიასა და პრაქტიკას. „ჩვენ აღვიქვამთ ბავშვს მდიდარი პოტენციალის მქონე, ძლიერ, ძლევამოსილ, კომპეტენტურ ინდივიდად, რომელიც დაკავშირებულია უფროსებთან და სხვა ბავშვებთან“ (Malaguzzi, 1993, გვ. 10). რეჯიოს მასწავლებელი ბავშვს ხედავს ცნობისმოყვარე, ბუნებით მკვლევარ პიროვნებად, რომელიც გარემოსთან, სხვა ბავშვებთან და მასალებთან ურთიერთქმედებისას თავად ქმნის ახალ ცოდნას. ბავშვს შეუძლია საკუთარი აზრების, გარაუდების გამოთქმა, ჰიპოთეზების პრაქტიკაში მოსინჯვა. რეჯიოს ბაღში ბავშვის სწავლის პროცესის აქტიური მონაწილეა და არა ცოდნის პასიური მიმღები. იგი აქტიური მსწავლელია, მასწავლებელი კი თანამსწავლელი. ის აფასებს და პატივს სცემს თითოეულ ბავშვს განსხვავებული იდეებითა და უნარებით, განსხვავებული წარმოდგენებითა და ინტერესებით.

ბავშვის ასი მნა

„ბავშვს აქვს ასი ენა, ასი ხელი, ასი აზრი, ფიქრის, თამაშის, საუბრის ასი გზა...“ (Malaguzzi, 2000, 1) – ეს ნაწყვეტი მაღაგუცის ცნობილი პოეტური ტექსტიდან, საუკეთესოდ განმარტავს რეჯიოს მიდგომის არსს. ბავშვებს ბუნებრივად აქვთ უნარი სამყაროს მრავალფეროვნება მრავალგვარი გზით შეისწავლონ – ხატვით, მუსიკით, ცეკვით, ლიტერატურით, კონსტრუქციების აგებით, საგნებზე და მოვლენებზე დაკვირვებით, ექსპერიმენტებით. ბავშვებს ასევე აქვთ უნარი საკუთარი ფიქრები, იდეები, განცდები, ცოდნა მრავალნაირად გამოხატონ. „ასი ენა“ – ეს მეტაფორა საუკეთესოდ ასახავს ბავშვების უდიდეს პოტენციალს – თუ როგორ აგებენ ისინი საკუთარ ცოდნას, ასახავს მათში მიმდინარე შემოქმედებით პროცესებს (Rinaldi, 2013). რეჯიო ემილიას მიდგომა სწორედ ამ იდეაზე დგას, ბავშვებს უნდა ჰქონდეთ „ასი ენის“ გამოყენების საშუალება (Katz, Casarone 1995).

ბაიომომ, რომელიც მისაქმ მასწავლებელი

რეჯიოს ბაღში ფიზიკური გარემო მისაქმ მასწავლებელია. ესაა ადგილი, რომელიც სავსეა „გამოწვევებით“, რათა უბიძგოს ბავშვს კვლევისკენ. ბუნებრივი და ხელოვნური განათება, შექმნილი ნივთები, სარკეები და ანარეკლი, ფართო ვიტრაჟები, საიდანაც ეზოს დანახვაც შეიძლება და შენობის შიდა სივრცეებისაც; სხვადასხვა ფორმები, ფაქტურები, ღია მასალები, რომლებიც ეძახის ბავშვებს თავგადასავლებისკენ. გარემო განსაკუთრებით ესთეტიკურია, საგულდაგულოდ შერჩეული რესურსით. ჯგუფის ოთახები სივრცეებად არის მოწყობილი, სადაც ბავშვებს შეუძლიათ მრავალფეროვანი გამოცდილება მიიღონ. ბაღის შენობის ცენტრალურ ნაწილში არის პიაცა, ფართო სივრცე, სადაც სხვადასხვა ჯგუფის ბავშვებს ერთად

თამაშის, ხოლო მათ მშობლებს, მასწავლებლებს ერთმანეთთან შეხვედრის საშუალება აქვთ. სივრცეებად მოწყობილი ეზოს გარდა, შენობის შიდა ეზო თითქოს ოთახია ჭერის გარეშე, რომელიც ბავშვებს ბუნებასთან აკავშირებს (Thornton, Brunton, 2015).

აქტიუმი

ატელიე არის სპეციფიკური ადგილი, შემოქმედებითი ლაბორატორია სავსე სხვადასხვა მასალით კვლევისთვის და შემოქმედებითი პროცესებისთვის. ატელიეში უხვადაა მრავალფეროვანი ე.წ. ტრადიციული რესურსი: განსხვავებული საღებავები და მოლბერტები ხატვისა და ფერწერისთვის, მრავალი ფერის პიგმენტი, სხვადასხვა ფერის თიხა, კერამიკის დასაფერი საღებავი და ღუმელი გამოსაწვავად. ატელიეში

ასევე არის უამრავი ღია მასალა, როგორც მეორადი, ასევე ბუნებრივი. ტრადიციული რესურსის პარალელურად, ბავშვებისთვის ხელმისაწვდომია ტექნიკა: კომპიუტერი, პრინტერი, მაგნიტოფონი, ციფრული კამერა, რაც მათ მულტიმედიურ პროექტებზე მუშაობის საშუალებას აძლევს. ამ პროცესს ხელოვნების სპეციალისტი, ატელიერისტა უძღვება. ეს არის ადამიანისახელოვნებო განათლებით, რომელიც რეჯიოს ჯგუფის მასწავლებლებთან თანამშრომლობით ბავშვების მრავალფეროვანი გამოცდილებების მეგზურია (Vecchi, 2010, გვ. 29.).

პროექტი - ნოემბრის სანაშაფის მეთოდი

რეჯიოს ბაღში ბავშვებს შეუძლიათ საკუთარი თავი და გარე სამყარო იკვლიონ, თამამად დასვან კითხვები, ჩაუღრმავდნენ განცდებს, ფიქრებს, ინტერესებს.

აქ საგანმანათლებლო პროცესი კვლევითი პროექტების (progettazione (იტალ.) სახით მიმდინარეობს, თემატიკა კი ბავშვების ინტერესების შესაბამისია. მასწავლებელი ყურადღებით აკვირდება ბავშვებს, ინიშნავს მათ შეკითხვებს, ფიქრობს პროექტის „შესაძლებლობებზე“, რამდენად ექნებათ ბავშვებს საშუალება, „ნამდვილი სამყარო“ იკვლიონ ანუ რეალობაში ნახონ ის, რაც აინტერესებთ, თავად დააკვირდნენ, მოსინჯონ, პრობლემები გადაჭრან, ჩაინიშნონ დაკვირვების შედეგები, ერთმანეთს იდეები გაუზიარონ, ახალი უნარები აითვისონ (Edwards, 1998).

შემდეგ მასწავლებელი ბავშვებთან ერთად ქმნის ისეთ გარემოს ან სთავაზობს გამოცდილებებს, სადაც მათ შეუძლიათ საკუთარი ვარაუდები გადაამოწონ, იდეები პრაქტიკაში მოსინჯონ, აღმოჩენები გააკეთონ. ამ პროცესში ძალიან მნიშვნელოვანია როგორც თავად ბავშვებს შორის, ასევე ბავშვებსა და უფროსებს

შორის თანამშრომლობა, აზრების გაცვლა, მსჯელობა. ინტერესების შესაბამისად, პროცესი ხან მცირე ჯგუფებში, ხან დიდ ჯგუფთან მიმდინარეობს. ჯგუფები ერთმანეთს აღმოჩენებს უზიარებენ, სამომავლო გეგმებზე თანხმდებიან. პროექტის მსვლელობა და ხანგრძლივობა მთლიანად ბავშვებზე, მათ ინტერესებზეა დამოკიდებული.

დოკუმენტაცია

ბავშვების გამოცდილებების, მათი სწავლის პროცესის დოკუმენტირება რეჯიო ემილიას ფილოსოფიისა და პრაქტიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია. წერილობითი ჩანაწერები, ბავშვების ნამუშევრები, ფოტო, ვიდეო, აუდიო მასალა – დოკუმენტაციის ეს კომპონენტები და მათი ინტერპრეტაცია მასწავლებელს ბავშვის მიყოლაში ეხმარება. დოკუმენტაცია მასწავლებლისთვის თვითრეფლექსიის, საკუთარ პროფესიულ პრაქტიკაზე დაკვირვების საშუალებაა, ბავშვებისთვის კი შეძენილი გამოცდილების ახლებურად გააზრების, საკუთარ სწავლის პროცესზე დაკვირვების შესაძლებლობა (Thornton, Brunton, 2015). დოკუმენტირების პროცესში ბავშვებიც თანაბრად არიან ჩართულები; ისინი პროექტის მსვლელობისას ფოტოებსა და ვიდეოს იღებენ, მსჯელობენ აღმოჩენებზე.

ჯგუფის მასწავლებელი ყოველი დღის ბოლოს თავს უყრის შეგროვებულ მასალას, აკეთებს აუდიო-ვიდეო ჩანაწერების ტრანსკრიპტს. მასწავლებელი და ატელიერისტა ყოველკვირეულად ხვდებიან ერთმანეთს დოკუმენტაციის განსახილველად, ცალკეული ინდივიდისა და მთლიანი ჯგუფის სწავლის პროცესზე და სპეციფიკაზე მსჯელობენ, მომდევნო კვირასაც ამ ანალიზის საფუძველზე გეგმავენ (Thornton, Brunton, 2015). რეჯიოს ბაღის კედლები, როგორც წესი, მიმდინარე პროექტების დოკუმენტურ მასალას ასახავს, რათა მშობლებისთვის და თემისთვის ნათელი გახდეს, რა ხდება საბავშვო ბაღში, როგორ სწავლობენ ბავშვები.

ოჯახობითი თანამშრომლობა

რეჯიოს მიდგომის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი ოჯახებთან და თემთან თანამშრომლობაა. „ჩვენ მჭიდრო კავშირი უნდა დავამყაროთ ჩვენი ბავშვების მშობლებთან. ჩვენ შთაბეჭდილება უნდა მოვახდინოთ მათზე, დავარწმუნოთ, რომ რასაც ვაკეთებთ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მათი შვილებისთვის და მათთვის. ჩვენ ვმუშაობთ ბავშვებთან ერთად, რათა შევისწავლოთ მათი უნარები, შევისწავლოთ ისინი“ (Malaguzzi, 1994, გვ. 4). რეჯიოს მასწავლებლები უსმენენ მშობლებს, რთავენ მათ საკუთარ შვილებზე დაკვირვების, დოკუმენტირების პროცესში. მშობლები მოხალისეობად ერთვებიან ბაღის სხვადასხვა საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად: ავეჯის შეკეთება, ეზოს დაბარვა და ა.შ. ოჯახების ინფორმირებულობა, გამჭვირვალობა, ბავშვების მშობლებთან დიალოგი რეჯიოს მიდგომის უმთავრესი ამოცანაა.

რეჯიო ემილიას მიდგომის ძირითადი მახასიათებლები საუკეთესოდ ეხმიანება თანამედროვე საბავშვო ბაღის საჭიროებებსა და გამოწვევებს. ბავშვის როლი, მისი დანახვა და მიყოლა, შემოქმედებითობისა და კვლევის ხელშეწყობა, მრავალფეროვანი რესურსის შეთავაზება, ტექნოლოგიების საგანმანათლებლო მიზნებისთვის გამოყენება, სწავლის პროცესით სიამოვნების მიღება – ყოველივე ეს საბავშვო ბაღებში დღემდე გამოწვევად რჩება. „ჩვენ ვამაყობთ იმით, რომ ბავშვზე ორიენტირებულები ვართ და იმავდროულად, საკმარის ყურადღებას არ ვაქცევთ, რასაც ისინი რეალურად გამოხატავენ... ჩვენ მოვუწოდებთ შემოქმედებითი პროცესებისკენ და იშვიათად ვქმნით გარემოს, რომელსაც ნამდვილად შეუძლია მხარდაჭერა და შთაგონება“ (Edwards, 1998, გვ. xvii) – ჰოვარდ გარდნერის ეს სიტყვები თითქმის ჩვენში არსებულ რეალობასაც ასახავს. რეჯიო ემილიას მიდგომების საფუძვლიანი გააზრება მნიშვნელოვანია, რადგან ეს მიდგომა ეფუძნება ფუნდამენტურ პრინ-

ციბებს, რომლთა ადაპტირებაც ყველას შეუძლია საკუთარი უნიკალური გარემოსა და სოციუმის შესაბამისად.

გოგონისთვის ნახვადი

მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ რეჯიო ემილიაში საბავშვო ბაღების მშენებელ მშობლებს სურდათ ახალი თაობის გაზრდა, რომელიც მომავალში თავად აიღებდა პასუხისმგებლობას საკუთარ ცხოვრებაზე, იქნებოდა ლაღი, შემოქმედებითი და ომს აღარასდროს წამოიწყებდა. ამისათვის ამ ბავშვების მშობლებმა და მასწავლებლებმა აირჩიეს ბავშვის დანახვის, მისი ნდობის, მასთან თანამშრომლობის გზა და სწავლა, სამყაროს შემეცნება, სიხარულის მომტან გამოცდილება და ეცეს. რეჯიოს ბაღებში ბავშვები დაზრდასრულები კვლავაც ერთად განაგრძობენ სამყაროს კვლევას.

ყველა დროში, ყველა ქვეყანაში, ყველა ბავშვი ამას ამბობს – „არსებობს ასი გზა, ასი, ასი ასზე მეტი“ – მთავარია ჩვენ, ზრდასრულებმა მოვისმინოთ, დავინახოთ და შესაბამისად ვიმოქმედოთ.

ბავშვებისთვის ლიტერატურა:

- 1 Edwards, C. (1993). The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach to early childhood education. Ablex Publishing Corporation, 355 Chestnut Street, Norwood, NJ 07648
- 2 Katz L., Cesarone B. (1995). Reflections on the Reggio Emilia Approach. Perspectives from ERIC/EECE: A Monograph Series. Bergamo: Edizioni junior srl.
- 3 J. L. The women and the schools of Reggio Emilia.
- 4 Malaguzzi, L. (1994). Your image of the child: Where teaching begins. Child care information exchange, 3-94.
- 5 Malaguzzi, L. (1993a). For an education based on relationships. Young Children, 49 (1), 9-12.
- 6 Malaguzzi, L. (2000) The Hundred Languages of Children, Italy: Reggio Children.
- 7 Rinaldi, C. (2013). Re-imagining childhood: The inspiration of the Reggio Emilia education principles in South Australia. Government of South Australia Department of Premier and Cabinet.
- 8 Thornton, L., & Brunton, P. (2015). Understanding the Reggio approach: Early years education in practice. Routledge.
- 9 Vecchi, V. (2010). Art and creativity in Reggio Emilia: Exploring the role and potential of ateliers in early childhood education. Routledge.

ცვლილებები ადრეულ განათლების ჯანსაღების - თავის გიგანტობით

თამარ ჭყონია

ადრეული და სკოლამდელი
განათლების ხარისხისა და
ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების
კომპონენტის ხელმძღვანელი
ინოვაციის, ინკლუზიურობისა და
ხარისხის პროექტი – საქართველო
I2Q (WB)

მარტივად რომ ვთქვათ, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდა და განათლება ითვლება პატარა ბავშვების სწავლებისთვის ოფიციალურ ტერმინად. უფრო კონკრეტულად, ეს ეხება ფორმალურ და არაფორმალურ საგანმანათლებლო და განმავითარებელ პროგრამებს, რომლებიც ხელს უწყობს ადრეული ასაკის ბავშვების განვითარებას. ამ ასაკის ბავშვები მთლიანად არიან დამოკიდებულნი თავიანთ მზრდის რულ მომვლელებზე – მშობლებზე, საბავშვო ბაღის აღმზრდელებზე, ძიძებზე.

ადრეული და სკოლამდელი აღზრდა და განათლება მოიცავს ბავშვის განვითარების რამდენიმე სფეროს, შესაბამისად, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებაში დანერგილი კურიკულუმი უნდა ფარავდეს მრავალფეროვან აქტივობებს, რომლებიც მიზნად ისახავს „მთლიანად ბავშვის“ შემეცნებითი, ფიზიკური და სოციალურ-ემოციური განვითარების ხელშეწყობას.

განათლების ამ საფეხურის ყველა წარმატებული პრაქტიკის დემონსტრირებისას, ერთ-ერთი საკვანძო საერთო ასპექტი, რომელსაც შეუიარაღებელი თვალითაც ერთი შეხედვით აღმოვაჩინებთ, არის როდესაც აღმზრდელ-პედაგოგი უსმენს ბავშვს, აღიარებს მის

დამოუკიდებლობას, არჩევანს, ინტერესებს და შესაძლებლობებს.

წარმატებული პრაქტიკის დასაწერად და მისი დადებითი შედეგების გრძელვადიან პერსპექტივაში სანახავად საჭიროა, რომ საგანმანათლებლო პერსონალი ქმნიდეს ბავშვზე ორიენტირებულ შემოქმედებით გარემოს, რომელიც წარმოუდგენელია შესაბამისი კურიკულუმის გარეშე. ამ პროცესში, ერთ-ერთი გამოწვევა, რომელსაც ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების საგანმანათლებლო პერსონალი აწყდება, არის ის ფაქტი, რომ მათი ნამუშევარი ხშირად უარყოფილია ან გაუფასურებულია, როგორც „უბრალოდ სათამაშო დრო“. „სათამაშო დრო“ კი არის სწორედ ის „საიდუმლო ინგრედიენტი“, რომელიც ბავშვის ჰოლისტურ განათლებას განაპირობებს.

2-დან წლამდე ბავშვებს აქვთ წარმოუდგენლად შთაბეჭდავი და მოქნილი გონება, რომელიც მუდმივად იღებს ინფორმაციას გარემოდან და ზედმეტი ძალისხმევის გარეშე სწავლობს ურთიერთობებიდან და გამოცდილებიდან. ბავშვები იზადებიან იმისთვის, რომ ისწავლონ, აღიქვან, მიბაძონ, მოიკვლიონ, აღმოაჩინონ, შეისწავლონ და ა.შ. ეს არის ერთ-ერთი

მიზეზი, რის გამოც მნიშვნელოვანია, ჯგუფებში და-ინერგოს ბავშვზე ორიენტირებული თანამედროვე და თამაშზე დაფუძნებული კურიკულუმი.

ამ უნიკალურ პერიოდს მარია მონტესორი აღწერს „შთანთქმის პერიოდად“, როდესაც ტვინი ღრუბელივით შთანთქმავს ინფორმაციას. ეს განსაკუთრებული პერიოდი ბავშვებში განვითარების პირველ პლანზე, დაბადებიდან ექვს წლამდე დგება.

ამ პერიოდში გარდამტეხია, რომ ბავშვები დროს ატარებდნენ გარემოში, რომელიც მათი ინტერესების მიხედვითაა დაგეგმილი; სივრცეები მოწყობილია მათი მრავალფეროვანი ინტერესების მიხედვით; თემები იგეგმება ყოველკვირეულად და ხორციელდება თემატურად ორგანიზებულ ცენტრებში. ასეთი გარემო კი იქმნება მაშინ, როდესაც საგანმანათლებლო პერსონალი ჯგუფში შემოქმედებითი და თამაშზე დაფუძნებული კურიკულუმით ხელმძღვანელობს. ასეთი კურიკულუმი უზრუნველყოფს, რომ ბავშვები საკუთარი არჩევანით სხვადასხვა ტიპის თამაშში ერთვებიან, რაც მათი მრავალმხრივი განვითარების პირობას ქმნის.

ნა ანის ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების განხორციელება ორიენტირებულია თანამედროვე მეთოდებზე?

ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მიზანია, ბავშვებს მიაწოდოს სტრატეგიები, რომლებიც დაეხმარება მათ განივითარონ სოციალურ-ემოციური, სენსო-მოტორული და შემეცნებითი უნარები, რომლებიც საჭიროა არა მხოლოდ მოსწავლეებად გახდომისა და პირველ კლასში მსუბუქი და უმტკივნეულო ტრანზიციის მისაღწევად; ეს უნარები მთელი ცხოვრების განმავლობაში დაეხმარება მათ, რომ ჩამოყალიბდნენ შემდგომ, დამოუკიდებელ, მოაზროვნე ადამიანებად.

მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერით მიმდინარე ხუთკომპონენტიანი პროექტი „ინოვაციის ინკლუზიურობისა და ხარისხის პროექტი – საქართველო

I2Q (WB)“ მუშაობს ქვეყნის მასშტაბით ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სექტორის შესაძლებლობების გაძლიერებაზე.

სამუშაოები რამდენიმე მიმართულებით მიმდინარეობს, მათგან ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულება ბავშვზე ორიენტირებული და თამაშზე დაფუძნებული კურიკულუმის დანერგვაა. აღსანიშნავია, რომ დღესდღეობით ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებებში რამდენიმე კურიკულუმი გამოიყენება, მათ შორის, აქტიურად მიმართავენ ე.წ. „ყვითელ წიგნს“ და კურიკულუმს „თ.ა.მ.ა.შ.ი.“, რომელიც 2-5 წლამდე ბავშვებისა და 5-6 წლის სასკოლო მზაობის ბენეფიციარებისთვის არის განკუთვნილი.

2021 წლიდან დღემდე, განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს, სკოლამდელი განათლების სამმართველოს ძალისხმევით, კურიკულუმის „თ.ა.მ.ა.შ.ი.“ დანერგვის პროცესებმა გამოავლინა მასში ცვლილებების ასახვის საჭიროება, რათა კურიკულუმს მეტად დაეფარა ბავშვის ინდივიდუალური განვითარების შესაბამისი მიდგომები, ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული ფიზიკური გარემოს მოწყობა და მართვა, თამაშზე დაფუძნებული საგანმანათლებლო გარემოს დაგეგმვა, მშობლებთან თანამშრომლობა და უშუალოდ პერსონალს შორის თანამშრომლობის საკითხები.

იდენტიფიცირებული საჭიროებებისა და საგანმანათლებლო პერსონალისგან მიღებული რეფლექსიის კვალდაკვალ, სანდიეგოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის ადრეული განათლების საერთაშორისო და ადგილობრივი ექსპერტების მიერ განხორციელდა ბავშვზე ორიენტირებული მიდგომებით გამდიდრებული „მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო 2-დან 6 წლამდე და შერეული ასაკობრივი ჯგუფებისთვის“ ადრეული განათლების კურიკულუმი „თ.ა.მ.ა.შ.ი.“-ს შემუშავების სამუშაოები.

კურიკულუმის გაუმჯობესებაზე მუშაობისას, ექსპერტების გუნდმა გაითვალისწინა მიგნებები და სა-

მეცნიერო ფაქტები, როგორცაა, მაგალითად ფაქტი, რომ ახალშობილის ტვინი ზრდასრული ადამიანის ტვინის ზომის დაახლოებით მეოთხედია. გასაოცარია, რომ ტვინი ბავშვის პირველი დაბადების დღისთვის ზომით ორმაგდება და ზრდის 90 პროცენტს ხუთი წლისთვის ასრულებს. ადრეული ბავშვობის წლებში ტვინი ყოველ წამში მილიონობით სინაფსს აკეთებს. ეს ნერვული კავშირები ბავშვს საშუალებას აძლევს იმოძრაოს, იფიქროს, ისაუბროს და გაიაზროს მის გარშემო სამყარო. უნდა ითქვას, რომ ეს განვითარების კრიტიკული ეტაპია და ამ პერიოდში სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, ბავშვი დროს ატარებდეს ისეთ გარემოში, რომელშიც მასზე და მის საჭიროებებზე მორგებული კურიკულუმით მიმდინარეობს სააღმზრდელო-საგანმანათლებლო პროცესები.

არსებობს მრავალი კვლევა, რომლის მიხედვითაც, მაღალი ხარისხის ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების პროგრამას შეუძლია გრძელვადიანი პოზიტიური გავლენა მოახდინოს ბავშვის ცხოვრებაზე.

120 პროექტის ფარგლებში განახლებული მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო ხედავს ბავშვს, როგორც ცნობის მოყვარე, მედეგ და ლაღ ინდივიდს. „ის ინტერესით იკვლევს, თავისუფლად სვამს კითხვებს, ეძებს ამ კითხვებზე პასუხებს, უმკლავდება გამოწვევებს, თავდაჯერებულია, არ ნებდება წარუმატებელი მცდელობის შემთხვევაში, თავისუფალი და ბედნიერია.“ ამავე კურიკულუმის მიხედვით, აღმზრდელი დანახულია როგორც, მოზარდი, რომელიც გულისხმიერად ურთიერთობს ბავშვებთან, „პასუხისმგებლი-

ფოტო გადაღებულია შპს „მწვანე ალუბალში“

ანია, ფიქრობს საკუთარ ნაბიჯებზე (რეფლექსურია) და პატივს სცემს სხვებს. იგი მგრძნობიარეა ბავშვის საჭიროებების მიმართ და დროულად რეაგირებს მათზე; გულწრფელად აღიარებს და აფასებს ბავშვის თავისებურებებს, ინდივიდუალობას, ემოციებს, სურვილებს, მიღწევებს, უფლებებს. მისი პროფესიონალიზმის და კომპეტენტურობის მთავარი იარაღი – თავის საქმიანობაზე მუდმივი ზრუნვა, ფიქრი და ანალიზია.“

კურიკულუმზე მუშაობისას, დარგის ექსპერტების მიერ გათვალისწინებული იყო ადრეული და სკოლამდელი განათლების სახელმწიფო სტანდარტები, კერძოდ, ბავშვის აღზრდისა და განათლების სტანდარტი და ადრეული და სკოლამდელი დაწესებულებების გარემოსა და სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესის ხარისხის სტანდარტი (პროგრამის ხარისხის სტანდარტი). კურიკულუმის მეთოდოლოგიისა და მიდგომების შემუშავებისას, სან დიეგოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის ექსპერტები დაეყრდნენ პროგრამის ხარისხის სტანდარტს, რომელიც ბავშვისთვის განმავითარებელ, უსაფრთხო, პოზიტიურ და ხარისხიან საგანმანათლებლო გარემოს შექმნას გულისხმობს და ითვალისწინებს სტანდარტის ისეთ მიმართულებებსაც, როგორიცაა ასეთი გარემოს მოწყობის საშუალება – ოჯახის და თემის მონაწილეობა, კულტურული მრავალფეროვნება და ინკლუზია, მართვა და შეფასება.

დღემდე, კურიკულუმი 2-დან 5 წლამდე ბავშვებისთვის და კურიკულუმი 5-დან 6 წლამდე ბავშვებისთვის, რომელიც მათ სასკოლო მზაობის უნარების განვითარებასა და დახვეწაში დაეხმარებოდა, არსებობდა ცალ-ცალკე, თუმცა აღსანიშნავია, რომ ეს ორი საფეხური ერთმანეთის გარეშე დამოუკიდებლად არ არსებობს და კრიტიკულია, რომ მათ შორის იყოს საფუძვლიანი ბმა; იგი კარგად უნდა იყოს ინტეგრირებული ბავშვის განვითარების ყველა სფეროსთან.

ამ ლოგიკას ეყრდნობოდნენ სან დიეგოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის ექსპერტები, როდესაც კურიკუ-

ლუმების გაუმჯობესებაზე მუშაობისას მოხდა ამორი სახელმძღვანელოს დაახლოება და ერთი კურიკულუმის სახით ჩამოყალიბება, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, დაეხმარება აღმზრდელებსა და აღმზრდელ-პედაგოგებს საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო პროცესის სტრუქტურულად ორგანიზებაში და წარმოდგენაში; ეს კი საშუალებას მისცემს ბავშვებს, ეფექტურად გაითავისონ, გამოიმუშაონ მოსმენის, კითხვების დასმისა და საკუთარი აზრის გამოხატვის უნარი, ქმედების დაწყებამდე დაფიქრების უნარი, ცნობისმოყვარეობა და ახლის გაგების სურვილი, ინტერესი წიგნებისა და ნაწერებისადმი, მარტო და სხვებთან ერთად საქმიანობის უნარი, მგრძნობელობა სიმართლისა და სამართლიანობისადმი. სათანადო მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოს წყალობით, ჯგუფური აქტივობები არ ხორციელდება შემთხვევითობით, რაც საშუალებას აძლევს საგანმანათლებლო პერსონალს, დააწესოს ტემპი, რომლის მიხედვითაც აქტივობებში ჩართვას ბავშვები ეფექტურად და ინდივიდუალური შესაძლებლობების შესაბამისად მოახდენენ.

ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით, „ინოვაციის, ინკლუზიურობისა და ხარისხის პროექტის – საქართველო I2Q (WB)“ ფარგლებში დაგეგმილია:

- ზემოხსენებული კურიკულუმი „თ.ა.მ.ა.შ.ი.“ – სწარდგენა პროექტის სამიზნე ექვს მუნიციპალიტეტში;
- კურიკულუმის პირველადი ბენეფიციარების გან, აღმზრდელებისა და აღმზრდელ-პედაგოგების გან, უკუკავშირის მიღება და შემდგომში, მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნულ ცენტრთან თანამშრომლობით, აღნიშნული კურიკულუმის დანერგვის სამუშაოების ჩატარება.

ბერბანული სოფელი საქართველოში

ლიკა ჯაპარიძე

ადრეული განათლების სპეციალისტი

გაუქმდა ადრეული განათლება, ინსტრუქცია და მისი მნიშვნელობა
წინასწარმოდ განათლებაში

„ყველა ბავშვი თანასწორია“ — ეს ფრაზა თითქმის ყოველ ნაბიჯზე გვხვდება, თუმცა რამდენადაა სწორად აღქმული მისი მნიშვნელობა? თანასწორობა არ გულისხმობს ყველა ბავშვის ერთნაირ პირობებში ჩაყენებას. ზოგიერთ ბავშვს აქვს განსაკუთრებული საჭიროება და იმაზე მეტი რესურსის ჩადებასა და მხარდაჭერას საჭიროებს, ვიდრე სხვა ტიპური განვითარების ბავშვი. მნიშვნელოვანია, რომ ბავშვები, რომლებსაც გარკვეული სირთულეები აქვთ, რაც შეიძლება გამოწვეული იყოს მათი დიაგნოზით, ფსიქიკური მდგომარეობით ან უბრალოდ ოჯახში არსებული ეკონომიკური, სტრუქტურული ან ემოციური სირთულეებით, სახელმწიფოს მხრიდან იღებდნენ შესაბამის მომსახურებას, რომელიც იქნება, პირველ რიგში, დროული და რაც ყველაზე მთავარია, ბავშვისა და მისი ოჯახის რეალურ საჭიროებებსა და სირთულეებზე მორგებული. რატომაა დროული ჩარევა მნიშვნელოვანი? განვითარებას აქვს თავისი კანონზომი-

ერება, რომელიც გარკვეულ ნორმებს ემორჩილება და აქვს სენსიტიური პერიოდი, როცა ყველაზე დიდია ალბათობა, რომ კონკრეტული უნარი, შესაბამისი გარემოს ხელშეწყობის პირობებში, განვითარდება. სწორედ ამიტომ, ბავშვის განვითარებაზე ორიენტირებული პროგრამები ამ პერიოდზე უნდა იყოს მიმართული, რათა მაქსიმალურად აღმოიფხვრას ის სირთულეები, რაც ბავშვს განვითარების პროცესში შეექმნა ან არსებობს რისკი, რომ მომავალში შეექმნება.

ნაშრომ უნდა ჩავენიშოთ ადრეულ ეტაპზე?

ამ კითხვას რომ პასუხი გავცეთ, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ, რა არის ადრეული ჩარევა. ის გულისხმობს განვითარების შეფერხების ან მსგავსი რისკის მქონე ბავშვებისთვის დახმარებისა და მხარდაჭერის ადრეული ასაკიდან შეთავაზებას. ეფექტური ადრეული მხარდაჭერა მიმართულია უკვე არსებული პრობლემებისა და მათი სამომავლო გავლენის მინიმუმამდე შემცირებისკენ და იმ სირთულეების პრევენციისკენ, რამაც შეიძლება მომავალში

იჩინოს თავი. კვლევები ადასტურებს, რომ ადრეული ჩარევის ეფექტურობა 0-დან 3 წლამდე განსაკუთრებით მაღალია. როცა ბავშვი იბადება, მას აქვს გარკვეული რისკ-ფაქტორები, რომ სამომავლოდ განვითარებასთან დაკავშირებული გარკვეული სირთულეები შეექმნება. ეს რისკ-ფაქტორები განსაკუთრებით მაღალია მოწყვლად ბავშვებში, ხოლო ადრეული ინტერვენცია სწორედ იქითკენაა მიმართული, რომ მაქსიმალურად შეამციროს ბავშვის ცხოვრებაში მსგავსი რისკ-ფაქტორები და გაზარდოს დამცავი ფაქტორები, რაც თავიდან აგვარიდებს შემდეგში პრობლემების ჩამოყალიბებასა და განვითარებას.

თუ რამე თანდაყოლილ დიაგნოზთან არ გვაქვს საქმე, კომუნიკაციისა და მეტყველების სირთულეები ადრეულ ასაკში ყველაზე გავრცელებულ პრობლემას წარმოადგენს ბავშვებში. როცა მშობლები ამ სირთულეს შეამჩნივენ, იწყებენ პირველადი რგოლის სპეციალისტის მოძიებას, რომელიც მათ მიმართულებას მისცემს. პრობლემის ადრეული დიაგნოსტიკა და განვითარების შეფერხებაში ადრეული ჩარევა უკეთესი შედეგის იმედს ბრდის. პირველადი რგოლის სპეციალისტებმა კარგად იციან ის რისკ-ფაქტორები, რამაც შეიძლება ბავშვის სამომავლო განვითარებაზე ნეგატიური გავლენა იქონიოს. რისკ-

ფაქტორები შეიძლება იყოს ინდივიდუალური დონეზე, როგორცაა გენეტიკური მოწყვლადობა, დაბალი ინტელექტი ან კონტექსტუალური დონეზე, როგორცაა მიჯაჭვულობის სირთულეები, ოჯახში არსებული ეკონომიკური სირთულეები, ბავშვის განვითარებაზე არაორიენტირებული გარემო და ა.შ. როგორც შემოთავაზებულია, რისკ-ფაქტორებთან ერთად არსებობს დამცავი ფაქტორებიც, რაც ხელს უშლის სირთულის გაღრმავებას და შემდგომი პრობლემების აღმოცენებას. დამცავი ფაქტორები შეიძლება იყოს ინდივიდის, ოჯახის ან საზოგადოების მახასიათებლები ან სხვადასხვა მდგომარეობა, რაც ამცირებს რისკებს და ზრდის ბავშვისა და ოჯახის ფსიქოლოგიურ კეთილდღეობას. ხშირ შემთხვევაში, რისკ-ფაქტორები და დამცავი ფაქტორები ერთი მონეტის ორი მხარეა: მაგალითად, თუ ოჯახის წევრებს შორის დაძაბული ურთიერთობაა, ამან შეიძლება ბავშვის ფსიქიკური განვითარების შეფერხებას შეუწყოს ხელი; თუ ეს ურთიერთობა ჯანსაღია, პირიქით, აბრკოლებს განვითარებასთან დაკავშირებული პრობლემების აღმოცენებასა და განვითარებას.

რისკ-ფაქტორების ცოდნა იმ ბავშვების გამოვლენაში გვეხმარება, რომლებსაც შესაძლოა, სამომავლოდ ფსიქიკური განვითარების პრობლემები შეექმნათ და დასჭირდეთ დამატებითი მხარდაჭერა. როგორც შემოთავაზებულია, ადრეული ჩარევა არის უმნიშვნელოვანესი, რადგან ზრდის პრობლემის მოგვარების შესაძლებლობებს და ამცირებს სამომავლოდ ისეთი პრობლემების აღმოცენების რისკებს, როგორცაა, სწავლასთან, ქცევასთან, სოციალიზაციასთან დაკავშირებული სირთულეები.

მრავალი კვლევის თანახმად, ზრდა და განვითარება ყველაზე სწრაფად ხდება სიცოცხლის ადრეულ წლებში, ორსულობიდან 3 წლამდე. ტვინის დიდი

ნაწილი დროის ამ მონაკვეთში იზრდება. კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ ადრეულ სტადიაზე განვითარების პრობლემის აღმოჩენა ზრდის მისი აღმოფხვრის ალბათობას. ისეთი მდგომარეობის, როგორცაა ცერებრული დამბლა, სრულად დაძლევა შეუძლებელია, მაგრამ ბავშვთა ადრეული ინტერვენციის სერვისები დაეხმარება ბავშვს, მიაღწიოს თავისი განვითარების მაქსიმალურ პოტენციალს. ასევე, კვლევებით დასტურდება, რომ ცერებრული დამბლის მქონე ბავშვები, რომლებიც 0-დან 3 წლამდე იყვნენ ჩართულნი ადრეული ინტერვენციის პროგრამაში, უფრო უკეთეს შედეგს აღწევნენ, ვიდრე ის ბავშვები, რომლებიც პროგრამაში ჩართულები არ იყვნენ. ბავშვთა ადრეული ინტერვენციის სერვისის დროული მიწოდება, საგრძნობლად შეამცირებს მომავალში ძვირადღირებული სპეციალური განათლების, ჯანმრთელობისა და ინსტიტუციონალიზაციის საჭიროებას.

SOS ბავშვთა სოფელი და ოჯახის გაძლიერების პროგრამა

SOS Children's Villages International წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციას, რომელსაც მსოფლიოს 133 ქვეყანაში ჰყავს წევრი ორგანიზაციები, ეროვნული ასოციაციების სახით. ის საქართველოს ტერიტორიაზე 1996 წლიდან ეწევა აქტიურ საქმიანობას. SOS-ბავშვთა სოფელი, საქართველოს მასშტაბით, რამდენიმე პროგრამას ახორციელებს, მათ შორის ერთ-ერთია ოჯახის გაძლიერების პროგრამა. ოჯახის გაძლიერების პროგრამის მთავარი მიზანია, სოციალურად დაუცველი ბავშვებისა და მათი მშობლების დახმარება, რათა ბავშვები აღიზარდონ უსაფრთხო და მზრუნველ ოჯახურ გარემოში. ორგანიზაცია განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ოჯახების თანადგომის ქსელის გაძლიერებას. აღნიშ-

ნული პროგრამის მიზნობრივ ჯგუფს წარმოადგენენ 18 წლამდე ბავშვები და მათი მშობლები, რომლებიც, სხვადასხვა სოციალური ფაქტორის გამო, საჭიროებენ მხარდაჭერასა და დახმარებას. ოჯახის გაძლიერების პროგრამა ბენეფიციარ ბავშვებსა და მათ მშობლებს სთავაზობს სხვადასხვა სახის მომსახურებას, როგორიცაა: ფსიქო-სოციალური დახმარება; დასაქმებასა და თვითდასაქმებაში ხელშეწყობა; დღის ცენტრები სხვადასხვა ასაკობრივი ჯგუფის ბავშვებისთვის; დედათა და ბავშვთა სადღეღამისო თავშესაფრები.

დღესდღეობით, ქვეყნის მასშტაბით, ოჯახის გაძლიერების პროგრამის მომსახურებით სარგებლობს 1024 ბავშვი.

ოჯახის გაძლიერების პროგრამის ფარგლებში მომუშავე სპეციალისტები, მუშაობის პროცესში, ხშირად აწყდებიან ბავშვებს, რომლებსაც აქვთ კონკრეტული დიაგნოზი, რაც მათ განვითარებაზე ახდენს გავლენას, აქვთ განვითარებასთან დაკავშირებული სირთულეები ან ოჯახური მდგომარეობიდან გამომდინარე, აქვთ რისკი, რომ სამომავლოდ გარკვეული შეფერხება გამოუვლინდებათ. ამ დაკვირვების საფუძველზე, ორგანიზაციამ მიიღო გადაწყვეტილება, რომ ოჯახის გაძლიერების პროგრამის ფარგლებში, დაენერგა ადრეული ინტერვენციის პროგრამაც, რომელიც სამიზნე ჯგუფებში პრობლემის ადრეულ აღმოჩენასა და მის მოგვარებაზე იქნებოდა ორიენტირებული. მსგავსი პროგრამის არსებობა ორგანიზაციას საშუალებას აძლევს, ბავშვთა კეთილდღეობის სფეროში უფრო კომპლექსურად იმუშაოს და მრავალი მიმართულება მოიცვას.

გარდა ადრეული ინტერვენციის პროგრამისა, ორგანიზაცია აქტიურად მუშაობს როგორც სასკოლო, ასევე წინასასკოლო თემებზე. ორგანიზაციის

დაკვეთით, ამ თემაზე არაერთი წიგნია გამოცემული, მაგალითად: „თემატური მიმართულებები ადრეული განათლების დაწესებულებებში“; „აქტივობების კრებული 6-18 წლის ბავშვებისა და მოზარდებისთვის“.

ჩა პჩის ადრეული განვითარების პროგრამა?

ადრეული განვითარების პროგრამა განკუთვნილია 0-დან 7 წლამდე განვითარების შეფერხების, მისი აღმოცენების რისკის ან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებისთვის და ხორციელდება სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში. ადრეული განვითარების პროგრამის მომსახურება მოიცავს თვეში 8 ვიზიტს, რომელიც: 0-დან 3 წლამდე ასაკის ბავშვებში უმეტესად ბინაზე ხორციელდება, ხოლო 3-დან 7 წლამდე ბავშვების შემთხვევაში, გულისხმობს ინდივიდუალურ და/ან ჯგუფურ მომსახურებას ბინაზე, ცენტრში ან საბავშვო ბაღში (ბავშვისა და ოჯახის საჭიროებების მიხედვით).

ბავშვთა ადრეული ინტერვენციის პროგრამა განვითარების პრობლემების ან ამ რისკის მქონე ბავშვებს ხელს უწყობს, მაქსიმალურად გამოავლინონ თავიანთი შესაძლებლობები, ჩაერთონ სკოლამდელი ან დაწყებითი საფეხურის განათლებაში და ინტეგრირდნენ საზოგადოებაში, რათა გახდნენ საზოგადოების სრულფასოვანი წევრები. ბავშვის განვითარება ფასდება საერთაშორისოდ აღიარებული ტესტით – AEPS. ოჯახის წევრები ავსებენ სპეციალურ კითხვარს, რომლის შედეგად გამოვლენილი სპეციალური საჭიროებები გათვალისწინებულია ჩარევის გეგმაში. ინდივიდუალური გეგმის შედგენას მშობელი/მომვლელი და პროფესიონალი ახორციელებს გუნდურად და სწორედ მშობლის აქტიური ჩართულობა იძლევა იმ რეალურ და ხელშესახებ შედეგებს, რაზეც პრე-

ტენზია აქვს პროგრამას. ეს არის როგორც ბავშვის განვითარებაზე ორიენტირებული პროგრამა, ასევე ერთგვარი ფსიქოგანათლება მშობლებისთვის, რომლებიც ამ პროცესში სწავლობენ შვილთან ურთიერთობის სწორ და ჯანსაღ სტრატეგიებს. მშობლის ჩართულობა როგორც მშობლისთვის, ასევე სპეციალისტისთვის მუდმივი აღმოჩენების პროცესია, რითაც სიაშოვნებას იღებს როგორც სპეციალისტი, ასევე შვილი-მშობელი. როცა ოჯახი აქტიურადაა პროცესში ჩართული, ოჯახში ძლიერდება კავშირები როგორც ერმანეთთან, ასევე ბავშვთან; ოჯახში იქმნება ბავშ-

ვზე ორიენტირებული, პოზიტიური გარემო, რისგანაც სარგებელს შეიძლება იღებდეს არა მხოლოდ გარკვეული სირთულის მქონე ბავშვი, არამედ მისი ტიპური განვითარების და/ძმაც. მშობლის ჩართულობასთან ერთად, ადრეული განვითარების პროგრამის კიდევ ერთ ყველაზე დიდ სიკეთეს წარმოადგენს ის, რომ ვიზიტები ტარდება ბუნებრივ გარემოში. ბუნებრივი გარემო ხელს უწყობს მშობელს და სპეციალისტს, რომ განმავითარებელი აქტივობები ბავშვის ყოველდღიურ რუტინაში ჩართოს. ეს ბუნებრიობა საუკეთესო შედეგს გვაძლევს, რადგან ამ დროს მშობლები სწავ-

ლობენ და ითვისებენ ბავშვის განმავითარებელ ახალ უნარებს სახლის პირობებში.

ადრეული განვითარების ჩოქი წინასწარმო და სსსწლო განათლებაში

ბავშვი

როცა საბავშვო ბაღში გარკვეული სირთულის მქონე ბავშვი მიდის, პროცესირთულია როგორც ოჯახისთვის, ასევე ბაღის მასწავლებლებისთვის. მშობლები ხშირად ამ სირთულის გამო, ბავშვს არ უშვებენ საბავშვო ბაღში და უმნიშვნელოვანესი საგანმანათლებლო პროცესის მიღმა ტოვებენ. ჩემი პრაქტიკის განმავლობაში, შევხვედრივარ არაერთ მშობელს, რომელიც ამბობს, რომ არ უნდა ბავშვის ბაღში გაშვება, რადგან ვერ საუბრობს ან ვერ გადაადგილდება

დამოუკიდებლად, არ აქვს ასაკის შესაბამისი უნარები, ვერ ჭამს დამოუკიდებლად და არ აქვს გამომუშავებული ტუალეტის ჩვევა. ის ფიქრობს, რომ მისი შვილი ბაღში „დაიჩაგრება“, ვერ გააგებინებს მასწავლებლებს რა უნდა, იქნება უგულვებელყოფილი. ეს შეფოთვები უამრავ ბავშვს ბაღის მიღმა ტოვებს. მეორე სირთულეს წარმოადგენენ პედაგოგები. მიუხედავად იმისა, რომ მათ ამ მიმართულებით მრავალი საგანმანათლებლო ტრენინგი უტარდებათ, როცა სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვი ჯგუფში ხვდება და საჭიროა მოქმედება რეალურ სიტუაციაში, ისინი იბნევიან, ვერ ხვდებიან, როგორ მიუდგნენ ბავშვს, როგორ დაამყარონ მასთან ურთიერთობა, როგორ მოექცნენ, რომ ეს არც ზემოზნელობა იყოს და არც უგულვებელყოფა. აღნიშნული სირთულებები შეიძ-

ლება შეიქმნას კვების, კომუნიკაციის, მეტყველების, სხვა ბავშვებთან ურთიერთობის, მორტორულ და სხვა ტიპის აქტივობებში ბავშვის ჩართვის მიმართულ-ბით. სწორედ აქ იჩენს თავს ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტის როლი, რომელიც ასეთ სიტუაციაში განუმოძღვრებლად დიდია.

ჩას აქვთ ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი ამ მიმართულებით?

პირველ რიგში, ის ამზადებს ბავშვს და ოჯახს ბალის-თვის. ბავშვთან მუშაობს იმ უნარებზე, რაც ბაღში მის იოლ ინტეგრაციას შეუწყობს ხელს, ხოლო მშობელს ფსიქოლოგიურად და ემოციურად ამზადებს ამ პრო-ცესისთვის. ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი მშობელს ბაღთან დაკავშირებით ადეკვატურ მო-ლოდინებს უქმნის, ეხმარება დაინახოს თუ რა მნიშ-ვნელოვანია ბავშვისთვის ბაღი და ამ გარემოში სოცი-ალიზაცია და მიჰყავს იმ გადაწყვეტილებამდე, რომ ბავშვი ბაღში აუცილებლად უნდა გაუშვას. ამასთან, ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი მშობელთან ერთად ქმნის ტრანზიციის გეგმას, რაც გულისხმობს იმ საფეხურების დეტალურად განხილვასა და გაწერას, რაც შესაძლოა ბავშვს დასჭირდეს ბაღში მისვლამდე და მას შემდეგ. ის ეხმარება მშობელს ბავშვზე მორ-გებული ბალის მოძიებაში; მაგალითად, თუ ბავშვს აქვს ფიზიკური შეფერხება, ეხმარება ისეთი ბალის შერჩევაში, სადაც ადაპტური გარემო იქნება. როცა ბავშვისთვის შესაბამის ბაღს მოიძიებენ, ადრეული განვითარების სპეციალისტი ხვდება ბალის პედა-გოგებს, აცნობს მათ ბავშვს, უყვება მისი განსავითარ-ებელი და ძლიერი მხარეების შესახებ; შესაძლოა, მისცეს მათ გარკვეული რეკომენდაციები ბავშვთან ურთიერთობის, მისი ჯგუფში ჩართულობისა და ადაპ-ტაციის შესახებ. ეს მნიშვნელოვნად ამცირებს ბალის

პედაგოგების დაბნეულობას. ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი ბავშვს უქმნის გარკვეულ მოლოდინებს ბალის შესახებ, აცნობს ბალის გარემოს, რათა ბავშვის-თვის ეს გარემო ნაცნობი გახდეს. გარდა პირველადი ადაპტაციისა, ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი, საჭიროებისამებრ, შესაძლოა აქტიურად იყოს ჩართუ-ლი ბაღში ბავშვთან მუშაობის პროცესში. აქ ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი ბალის პედაგოგებისთვის ერთგვარი დამხმარეა, რომელიც ეხმარება მათ, ისე დაგეგმონ აქტივობები, რომ სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვის ჩართვა იოლი იყოს. ამ პროცესში უდი-დეს სარგებელს იღებენ კონკრეტული ბავშვიც და სხვა ბავშვებიც, რომლებიც სწავლობენ ემპათიას, ხდებიან უფრო მიმღებლები, ხოლო ბალის პედაგოგები სწავ-ლობენ მრავალფეროვანი აქტივობების დაგეგმვას. ხშირად ბალის მასწავლებლები სწორად აცნობიერე-ბენ ინდივიდუალური მიდგომის მნიშვნელობას და ხვდებიან, რომ ეს მიდგომა არა მხოლოდ სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებთან, არამედ სხვა ტიპური განვითარების ბავშვებთანაც კარგად მუშაობს.

სკოლა

როგორც ბაღში, სკოლაშიც ადრეული ინტერვენ-ციის სპეციალისტის როლი და მნიშვნელობა განუმოძ-ღვრებლად დიდია. ბავშვის სკოლაში წასვლის პერიოდი ად-რეული ინტერვენციის პროგრამის დასასრულისკენ დგება. პროგრამაში ჩართული ბავშვი ეტაპობრივად ემზადება სკოლაში მისასვლელად. საუკეთესო ვარი-ანტში, შესაძლებელია ბავშვის სირთულეები უკვე ამ ეტაპისთვის ისე აღმოიფხვრას, რომ მან ჩვეულებრივი პროგრამით შეძლოს სკოლაში სწავლა. თუმცა, ხში-რია შემთხვევები, როცა ბავშვს სკოლაში მაინც სჭირ-დება სპეციალისტის დახმარება, მაგრამ განსხვავებით იმ ბავშვებისგან, რომლებსაც ადრეული ინტერვენცია

არ მიუღიათ, პროგრამაში ჩართული ბავშვები გაცილებით უკეთ არიან მომზადებული სკოლისთვის, რადგან ადრეული ინტერვენციის პროგრამა რამდენიმე მიმართულებით ამზადებს ბავშვს.

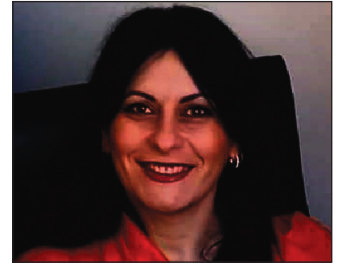
პროგრამის სამუშაო მიმართულებები სასკოლო მზაობისთვის:

- ინდივიდუალურ დონეზე, როცა პრეაკადემიურ უნარებზე მუშაობს;
- ჯგუფურ დონეზე, როცა ხდება ბავშვის ჯგუფური თერაპია, სადაც ბავშვს ეხმარება სოციალური ინტერაქციის, ემოციურ და ჯგუფურ სამუშაოსთან დაკავშირებული სხვა ისეთი უნარების ათვისებაში, რაც სასკოლო მზაობისთვის უმნიშვნელოვანესია;
- ბაღში მუშაობით, სადაც ბავშვი ერგევა სხვა ბავშვებთან ერთად ყოფნას ერთ გარემოში, მათთან ურთიერთობას, ემოციების გაცვლას, ურთიერთობას.

როგორც ვხედავთ, ადრეული ინტერვენციის სპეციალისტი წინასწარ ამზადებს ბავშვს სკოლისთვის; გარდა ამისა, ეხმარება მას სკოლაში ინტეგრირებაში; აცნობს მას სასკოლო გარემოს, მასწავლებლებს აწვდის ინფორმაციას ბავშვის საჭიროების შესახებ; ეხმარება მშობლებს, საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვი დროულად შეფასდეს განათლების სამინისტროს მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ, რათა განისაზღვროს მისი სპეციალური საჭიროებები, რაც შემდგომში საგანმანათლებლო სისტემაში ჩართულ მასწავლებლებს ბავშვთან მუშაობის ინდივიდუალური გეგმის დროულად შედგენაში დაეხმარება; ეს კი ბავშვს საკუთარი პოტენციალის მაქსიმალურად გამოყენების შესაძლებლობას მისცემს.

როგორც ვხედავთ, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვების ინტეგრაციის კუთხით, ადრეული ინტერვენციის პროგრამას განუზომლად დიდი როლი აქვს; ამიტომ უმნიშვნელოვანესია, რომ ეს კავშირი გაძლიერდეს და არ იყოს მხოლოდ ინდივიდუალური დონეზე. იკვეთება საჭიროება, რომ პროგრამასა და ისეთ საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შორის, როგორებიცაა ბაღი და სკოლა, არსებობდეს სისტემური კავშირი და აქტიური კომუნიკაცია, რაც სპეციალური საჭიროების მქონე ბავშვებისა და მათი მშობლებისთვის ბაღსა და სკოლაში მისვლისა და იქ შესაბამისი განათლების მიღების პროცესს გაცილებით უფრო მარტივსა და სასიამოვნოს გახდის.

საქმიანობის განვითარება დმანისის მუნიციპალიტეტში

ნინო ღაჩიაიძე

აპიკ დმანისის მუნიციპალიტეტის
საკლამდელო აღმზრდის სამსახურის
უფროსი

საქმიანობის განვითარების შესახებ

დმანისის მუნიციპალიტეტი ქვემო ქართლის მხარის დასავლეთ ნაწილში მდებარეობს. მუნიციპალიტეტის საზღვრებში შედის 59 დასახლებული პუნქტი, აქედან 58 სოფელია და ერთი ქალაქი. ყველა მათგანს მინიჭებული აქვს მაღალმთიანი დასახლების სტატუსი. მუნიციპალიტეტს ჩრდილოეთით წალკის რაიონი ესაზღვრება, აღმოსავლეთით – თეთრიწყარო და ბოლნისი, დასავლეთით კი – ნინოწმინდა.

საქსტატის 2023 წლის მონაცემებით, მოსახლეობის რაოდენობა 21 634 პირს შეადგენს. მუნიციპალიტეტი ეთნიკურად მრავალფეროვანი მოსახლეობით გამოირჩევა, დმანისის მოსახლეობის 68% აზერბაიჯანელია, 29% ქართველი, 3% კი სხვა ეროვნების – რუსები, უკრაინელები, ბერძნები. დმანისში ადრეული ასაკის 1,354 ბავშვი ცხოვრობს, მათგან 743 ბიჭია, 611 გოგონაა. 222 ბავშვი ქალაქის მცხოვრებია, 1,132 – სოფლის.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ადამიანის ცხოვრების კვალი უძველესი დროიდან იწყება. აქ ცხოვრობდნენ პირველი ევროპელები. დმანისის მუნიციპალიტეტი, არქეოლოგიური გათხრების შედეგად

აღმოჩენილი ექსპონატებითა და თავისი ისტორიული წარსულით, ქვემო ქართლის რეგიონში ჩამოსული ტურისტებისათვის შესანიშნავ საწყის პუნქტს წარმოადგენს. რაიონი გამოირჩევა ლამაზი ბუნებითა და კულტურული ძეგლების სიმრავლით. გარდა ბუნების მრავალფეროვნებისა, დმანისში 200-მდე მნიშვნელოვანი ისტორიულ-კულტურული ძეგლის მონახულებაც არის შესაძლებელი. განსაკუთრებით გამორჩეულია დმანისის შუა საუკუნეების ნაქალაქარი, რომელიც დამთვალიერებელს საშუალებას აძლევს, უშუალოდ მიაღწეოს თვალი არქეოლოგიების მუშაობის პროცესს. 1999 და 2001 წლებში დმანისის რეგიონში, გათხრების შედეგად, აღმოაჩინეს ჰომინიდათა – უძველეს ადამიანთა თავის ქალები და ყბის ძვლები.

საქმიანობის განვითარება დმანისის მუნიციპალიტეტში

დმანისის მუნიციპალიტეტში 2019–2023 წლებში 8 საბავშვო ბაღს ჩაუტარდა სრული რეაბილიტაცია, შეიცვალა ბაღების შიდა და გარე ინფრასტრუქტურა, მოეწყო ეზოები და ატრაქციონები, შეიქმნა ადაპტირებული გარემო, მოწესრიგდა ვიდეოკონტროლი და სახანძრო უსაფრთხოება. სააღმზრდელო დაწესებუ-

ლებები აღიჭურვა ახალი ავეჯით, ინვენტარით, სათამაშოებით, მეთოდოლოგიური რესურსით და ყველა საჭირო აღჭურვილობით. მხოლოდ ერთი საბავშვო ბაღი არ ფუნქციონირებს სტანდარტულ შენობაში (სოფელ ბოსლების საბავშვო ბაღი)—ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ დაგეგმილია ამ სოფელში ახალი საბავშვო ბაღის მშენებლობა, რომელიც გათვლილი იქნება 70 ალსაზრდელზე. 2023 წლამდე დმანისის მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებდა 9 საბავშვო ბაღი, ორი ქალაქ დმანისში, ხოლო დანარჩენი შვიდი ქართულ სოფლებში. სააღმზრდელო დაწესებულებებში გასულ წელს ირიცხებოდა 335 ბავშვი.

ზემოთ აღნიშნული საბავშვო ბაღები ემსახურებიან მიმდებარედ დასახლებულ აზერბაიჯანულ თემსაც, მაგრამ მიუხედავად ამისა, დმანისის მუნიციპალიტეტისთვის გამოწვევად რჩება ადრეული განათლების ერთეულების არქონა ქალაქიდან მოშორებით მდებარე აზერბაიჯანულ ენოვან თემში, სადაც საბავშვო ბაღს მიღმა დარჩენილია 1400-მდე ბავშვი.

საბავშვო ბაღს მიღმა დარჩენილი ბავშვების ზუსტი იდენტიფიცირებისთვის დმანისის მუნიციპალიტეტში სოფლების მიხედვით ჩატარდა მოკვლევა. ინფორმაციის მოძიება მოხდა დმანისის მუნიციპალიტეტის მერის, მერიის განათლების, კულტურის, სპორტის, ახალგაზრდობის საქმეთა, ჯანდაცვის, ბავშვის უფლებების დაცვისა და მხარდაჭერის სტრუქტურული ერთეულის, საგანმანათლებლო რესურსცენტრისა და ბაღების გაერთიანების ჩართულობით, ასევე, სოფლის წარმომადგენლების (რწმუნებულების) ჩართულობით. ამის შემდეგ გაიმართა სამუშაო შეხვედრები, სადაც მოხდა შეკრებილი ინფორმაციის გაანალიზება, სამომავლო მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრა. აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით გამართული შეხვედრები ორგანიზებული იყო დმანისის კულტურის სამსახურისა და სკოლამდელი აღზრდის ადმინისტრაციის მიერ.

პირველ ეტაპზე გადაწყდა ამამლოს თემში, ამამლოს საჯარო სკოლაში „სასკოლო მზაობის“ ჯგუფის

ფოტო გადაღებულია დმანისის მუნიციპალიტეტის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაში

ფოტო გადაღებულია დმანისის მუნიციპალიტეტის სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებაში

შექმნა. ადგილობრივი რესურსცენტრის და განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მხარდაჭერითა და ადგილობრივი თვითმმართველობის შუამდგომლობით, გამოიყო ფართი, სადაც 2023 წლის 1 მარტიდან ამოქმედდა ალტერნატიული „სასკოლო მზაობის“ ერთი ჯგუფი (27 აღსაზრდელზე გათვლილი). მომართვიანობის გაზრდის საფუძველზე, 15 სექტემბრიდან ამავე სკოლაში დაემატა მეორე ალტერნატიული ჯგუფი. დღეის მდგომარეობით, აღნიშნულ ჯგუფებში სკოლამდელ განათლებას იღებს 52 ბავშვი. სასკოლო მზაობის ჯგუფებში შეირჩა კვალიფიციური კადრები – ორი ქართველი აღმზრდელი, რომლებსაც ჰქონდათ შესაბამისი განათლება და კვალიფიკაცია, აგრეთვე საბავშვო ბაღში მუშაობის სტაჟი და ორი აზერბაიჯანელი აღმზრდელი, რომლებიც ეტაპობრივად გადიან გადამზადებას. ამასთან ერთად, სასკოლო მზაობის ჯგუფები აღიჭურვა შესაბამისი ინვენტარით, სათამაშოებით, საგანმანათლებლო რესურსითა და საკანცელარიო მასალით. გამოიყო

შესაბამისი სველი წერტილი და გასახდელი ოთახი. სააღმზრდელო პროცესი მიმდინარეობს ახალი კურიკულუმის შესაბამისად – „ადრეული განათლების კურიკულუმი – თამაში“.

ამამდღოს თემში, რომელშიც შედის 8 სოფელი, თავდაპირველად განხორციელდა თემის ადმინისტრაციისა და მშობელთა ინფორმირება სკოლამდელი განათლების საჭიროებასა და მნიშვნელობაზე. აღმოჩნდა, რომ სკოლამდელი განათლების სერვისზე მოთხოვნა დიდი იყო მშობელთა მხრიდანაც; სწორედ მათი აქტიურობითა და ჩართულობით, საკმაოდ მოკლე დროში გაიხსნა ალტერნატიული ჯგუფები. აღსანიშნავია, რომ მშობლები ახლაც აქტიურად არიან ჩართულნი ჯგუფების საგანმანათლებლო პროცესში, აღმზრდელების მხრიდანაც ხდება მშობლების ყოველდღიური ინფორმირება ჯგუფში მიმდინარე პროცესებზე დაზრუნვა ცნობიერების ამაღლებაზე ადრეული ასაკის მნიშვნელობის შესახებ.

პარტნიორობა

მუნიციპალიტეტში სიახლეების დანერგვა, ბუნებრივია, მიმდინარეობს სხვადასხვა ორგანიზაციის მხარდაჭერითა და ჩართულობით.

მაგალითად, საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს მიერ, გაეროს ბავშვთა ფონდის მხარდაჭერით, განხორციელდა პროექტი – „მუნიციპალური შესაძლებლობების გაძლიერება ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ კანონის და ეროვნული სტანდარტების განხორციელებაში.“ პროექტის ფარგლებში გაიმართა შეხვედრები განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს, გაეროს ფონდის წარმომადგენლებს, მერიის შესაბამისი სამსახურების წარმომადგენლებსა და სკოლამდელი აღზრდის სამსახურის გაერთიანებას შორის. კონსულტაციებსა და შეხვედრებზე მიღებული გადაწყვეტილებების თანახმად, პროექტის ფარგლებში, მოძიებულ იქნა შესაბამისი ფართები ალტერნატიული ცენტრებისათვის და გაიხსნა ჯგუფები.

ამასთანავე, საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროსა და მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის მხარდაჭერით, დაინერგა ახალი კურიკულუმი „თამაში“ და გადამზადდა პერსონალი.

სსიპ–განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის ორგანიზებითა და მხარდაჭერით, 2023 წელს დასრულდა ყველა საჯარო ბაღისა და ალტერნატიული ცენტრის თვითშეფასების პროცესი. ამ პროცესის განმავლობაში მიმდინარეობდა შეხვედრები და კონსულტაციები სხვადასხვა პროცედურულ საკითხთან დაკავშირებით. განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ ყოველ მუნიციპალიტეტზე მიმავრებულ იქნა შესაბამისი ექსპერტი. მათი დახმარებით ბაღის პერსონალმა შეისწავლა მუშაობა ახალ პლატფორმაზე და დაასრულა თვითშეფასების პროცედურები.

იმავედროულად, ჩართულნი ვიყავით საერთაშორისო ასოციაცია „კივიტას გეორგიკისა“ და პოლონური ორგანიზაცია EDUKATORI-ის ერთობლივ პროექტში „თითოეული ბავშვისათვის – სკოლამდელი განათლების ადგილობრივი პოლიტიკის სისტემური მხარდაჭერა“, რომელიც დაფინანსებულია პოლონეთის საგარეო სამინისტროს მიერ.

რეგიონული განვითარების ფონდის მიერ ორ ყველაზე მჭიდროდ დასახლებულ აზერბაიჯანულ თემში (ამამლო, ირგანჩაი) დაიწყო 120 ბავშვზე გათვლილი საბავშვო ბაღის მშენებლობა. ზემოთ აღნიშნული გეგმების განხორციელებაში გვხმარება სხვადასხვა მხარდაჭერი ორგანიზაცია, მაგალითად, საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტრო, იაპონიის საერთაშორისო თანამშრომლობის სააგენტო (JICA).

სამომავლო გეგმები

საქართველოს განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროსა და იაპონიის საერთაშორისო თანამშრომლობის სააგენტოს (JICA) მხარდაჭერით, მიმდინარე პროექტის – „განათლების ალტერნატიული მოდელები“ – ფარგლებში და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის ჩართულობით, დაგეგმილია ალტერნატიული საბავშვო ბაღის (კოტეჯის ტიპის) აშენება ოროზმანის თემში, რომელიც შედგება 5 სოფლისაგან. საბავშვო ბაღი გათვლილი იქნება ორ ალტერნატიულ ჯგუფზე და სკოლამდელი აღზრდის სერვისს მიიღებს 100 ბავშვი.

დაგეგმილია აგრეთვე ერთი ალტერნატიული ჯგუფის გახსნა სოფელ კამარლოში, რომელიც მოემსახურება ორი სოფლის (კამარლო, შახმარლო) მოსახლეობას და გათვლილი იქნება 30 ბავშვზე.

ააიპ „დმანისის სკოლამდელი აღზრდის სამსახურის“ მიერ, ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის მხარდაჭერით, სამომავლოდ გაგრძელდება:

- სკოლამდელი აღზრდის მომსახურების კიდევ უფრო მეტი ხელშეწყობა და ხელმისაწვდომობის გაზრდა, ბილინგვური პროგრამების დანერგვის ხელშეწყობა, თანამშრომლობის გაღრმავება სხვადასხვა კომპეტენტურ განმახორციელებელ და დონორ ორგანიზაციასთან;
- ადრეული და სასკოლო მზაობის პროგრამების, ახალი კურიკულუმის დანერგვისა და ადრეული და სკოლამდელი დაწესებულებების პერსონალის პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა და მათი საჭიროებების უზრუნველყოფა;
- ბილინგვური მიდგომების კომპეტენციების მეორე სპეციალისტთა მხარდაჭერა და მათი კომპეტენციის ამაღლება;
- ტრანსპორტირების პროგრამების არეალის გაზრდა იმთემში, სადაც სკოლამდელი აღზრდის განათლებაზე ხელმისაწვდომობა შეზღუდულია ბავშვებისა და პერსონალის გადაადგილების პრობლემის გამო;
- ადგილობრივი სათემო ორგანიზაციების, საინიციატივო ჯგუფებისა და თემების რესურსების მეტად ეფექტიანად გამოყენება; თემისა და ოჯახის ჩართულობის გაძლიერება საბავშვო ბაღების მუშაობის პროცესში;
- რეგულარული კვლევების წარმოება სკოლამდელი განათლების, მათ შორის, ადგილობრივი კონტექსტის გათვალისწინებით მართებული ბილინგვური განათლების მოდელების განსაზღვრისა და დანერგვის, ბილინგვური განათლების ეფექტურობის, საჭირო მოდიფიცირებისა და გაძლიერების საჭიროების დადგენისა და შესაბამისი ნაბიჯების განსაზღვრისათვის.

ზინა გოგუაშვილი

ა(ა)იპ ონის მუნიციპალიტეტის
ბაგა-ბაღის დირექტორი

აღწერა და სქოლამდელი განათლება ონის მუნიციპალიტეტში

ონის მუნიციპალიტეტი რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის მხარეში მდებარეობს. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე 2022 წელს რეგისტრირებულია ორი საბავშვო ბაღი – ა(ა)იპ ონის მუნიციპალიტეტის ბაგა-ბაღი და სოფელ გლოლის საბავშვო ბაღი; ასევე, ორი სასკოლო მშაობის ჯგუფი – სოფელ ჭიორისა და სოფელ უწერის სასკოლო მშაობის ჯგუფები. აღნიშნული ორივე ჯგუფი სკოლის ბაზაზე ფუნქციონირებდა.

ონის მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელობამ და მერიის განათლების, კულტურის, სპორტის, ახალგაზრდობის საქმეთა, ბავშვის უფლებების დაცვისა და მხარდაჭერის სამსახურმა მიზანმიმართული მუშაობა განახორციელა სოფლის წარმომადგენლებისა და სოფლის ექიმების ჩართულობით, რათა შეესწავლა საბავშვო ბაღს მიღმა დარჩენილი ადრეული ასაკის ბავშვები. მოკვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ 15 ადრეული ასაკის ბავშვი არ დადიოდა საბავშვო ბაღში. ამიტომ მუნიციპალიტეტის წინაშე დადგა ამოცანა, რომ იმ სოფლებში, სადაც სკოლები არ ფუნქციონირებდა ოჯახის ბაზაზე დაფუძნებულიყო საოჯახო ტიპის სასკოლო მშაობის ჯგუფი და არცერთი ბავშვი არ დარჩენილიყო მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სკოლამდელი განათლების მიღმა.

აღნიშნულ გადაწყვეტილებას მხარი დაუჭირა განათლების, მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს სკოლამდელი განათლების სამმართველომ, „იაპონიის საერთაშორისო თანამშრომლობის სააგენტომ, საერთაშორისო ორგანიზაცია კვიტას გეორგიკამ და save the children-მა. მათ ადგილზე მოინახულეს ახლად გახსნილი სასკოლო მშაობის ჯგუფები, შეხვდნენ ონის მუნიციპალიტეტის მერს და შესაბამისი სამსახურის წარმომადგენლებს, ბავშვებს, მათ მშობლებსა და აღმზრდელებს. მშობლებს საჩუქრად გადასცეს საბავშვო ლიტერატურა. ამასთან ერთად, „იაპონიის საერთაშორისო თანამშრომლობის სააგენტოს მხარდაჭერით დაფინანსდა სოფლების: ლების, ჭინჭვისის, სორის, ცხმორის აღმზრდელების შრომის ანაზღაურება, გათბობისა და ბინის ქირის ხარჯები.

დღეს ონის მუნიციპალიტეტში, თემის საჭიროებებიდან გამომდინარე, უწყვეტ რეჟიმში გრძელდება ალტერნატიული ცენტრების გახსნა.

2023 წლის ბოლოსათვის ონის მუნიციპალიტეტს შეემატა სკოლის ბაზაზე 3 სასკოლო მშაობის ჯგუფი და 4 საოჯახო ტიპის სასკოლო მშაობის ჯგუფები. დღეს მუნიციპალიტეტში სკოლამდელ განათლებაში ჩართულია 140 ბავშვი (იხ. ცხრილი 1)

საბავშვო ბაღის ტიპი	საბავშვო ბაღი	ბავშვების რაოდენობა
ტრადიციული	ა(ა)იპ ონის მუნიციპალიტეტის ბაგა-ბაღი	115
ტრადიციული	სოფელ გლოლის საბავშვო ბაღი	10
სკოლასთან არსებული სასკოლო მზაობის ჯგუფი	სოფელ ღების საბავშვო ბაღი	2
სკოლასთან არსებული სასკოლო მზაობის ჯგუფი	ჭიორის საბავშვო ბაღი	1
სკოლასთან არსებული სასკოლო მზაობის ჯგუფი	უწერის საბავშვო ბაღი	2
სკოლასთან არსებული სასკოლო მზაობის ჯგუფი	სორის საბავშვო ბაღი	4
საოჯახო ტიპის სასკოლო მზაობის ჯგუფი	ჭინჭვის საბავშვო ბაღი	2
საოჯახო ტიპის სასკოლო მზაობის ჯგუფი	წედის საბავშვო ბაღი	1
საოჯახო ტიპის სასკოლო მზაობის ჯგუფი	ჟაშქვის საბავშვო ბაღი	1
საოჯახო ტიპის სასკოლო მზაობის ჯგუფი	ცხმორის საბავშვო ბაღი	2

სასკოლო მზაობის ჯგუფებში სამუშაო დრო განი-
საზღვრება კვირაში 5 (ხუთი) დღით, დღეში 3 (სამი)
საათით, კვების გარეშე. საბავშვო ბაღებში ხორციელ-
დება კურიკულუმი „თამაში“.

თითოეულ ჯგუფს ემსახურება თითო აღმზრდე-
ლი, რომლებიც შეარჩია მუნიციპალიტეტის მერიის
განათლების, კულტურის, სპორტის, ახალგაზრდობის
საქმეთა, ბავშვთა უფლებების დაცვისა და მხარდაჭე-
რის სამსახურმა. აღმზრდელთა უმრავლესობას აქვს
პედაგოგიური განათლება.

ზემოთ ჩამოთვლილი სასკოლო მზაობის ჯგუფები
უკვე დარეგისტრირებულია განათლების მართვის
საინფორმაციო სისტემაში.

მადლიერებით გვინდა აღვნიშნოთ, რომ მუნიციპა-
ლიტეტში სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდო-
მობისა და ხარისხის უზრუნველყოფის საქმეში უდიდეს
დახმარებას გვიწევს საქართველოს განათლების,
მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის სამინისტროს სკო-
ლამდელი განათლების სამმართველო, რომლის
წარმომადგენლებიც პირადად შეხვდნენ მუნიციპა-
ლიტეტის მერს ბატონ სერგო ხიდეშელს, მერის მოად-
გილებსა და სკოლამდელი დაწესებულების თანამშ-
რომლებს როგორც ონში, ასევე სოფლებში – გლო-
ლაში, უწერაში, ჭიორაში. ადგილზე გაეცნენ არსებულ
მდგომარეობას, შეისწავლეს საჭიროებები, მოგვცეს
მეთოდური რეკომენდაციები; ამასთანავე, იაპონიის

საერთაშორისო თანამშრომლობის სააგენტომ სკოლამდელ დაწესებულებებს გადასცა საბავშვო და მეთოდური ლიტერატურა, სოფელ უწერისა და ჭიორის სასკოლო მზაობის ჯგუფების ბავშვებს კი პერსონალურად გადასცეს სათამაშოები, საბავშვო ლიტერატურა, სხვა საგანმანათლებლო რესურსები. სწორედ ასეთი უშუალო შეხვედრები საზღვრისპირა პატარა, ლამაზ მზის ქალაქ ონში ამალღებს საბავშვო ბაღების პერსონალის, მშობლებისა და თემის მოტივაციას, მეტად გვაფიქრებს თითოეულ ჩვენგანს იმაზე თუ რა დიდ, საჭირო და საპასუხისმგებლო საქმეს

ვემსახურებით ერთად; საქმეს, რომელსაც მომავალი თაობის ჯანსაღად, საზოგადოების სრულფასოვან წევრად აღზრდა ჰქვია.

ონში ჩატარებული ფოკუს ჯგუფის ფარგლებმა აჩვენა, რომ ნ წლამდე ბავშვების მშობლები აცნობიერებენ სკოლამდელი განათლების მნიშვნელობას, განსაკუთრებით, ბავშვების სოციალურ-ემოციური და კოგნიტური განვითარებისთვის. მშობლები აღნიშნავენ, რომ აუცილებელია, ბავშვებს განუვითარდეთ თანატოლებთან გუნდური და ინდივიდუალური ინტერაქციის უნარი; მათემატიკური, წიგნიერებისა და ადაპტური უნარები, რაც ხელს შეუწყობს მათ წარმატებას განათლების შემდეგ საფეხურზე. მშობლები ასევე აღნიშნავენ, რომ თითოეულ დასახლებულ პუნქტში ხელმისაწვდომ დისტანციაზე სკოლამდელი განათლების სერვისების დაფუძნება ხელს შეუწყობს მშობლების (განსაკუთრებით ქალების) დასაქმებას და დემოგრაფიული სურათის გაუმჯობესებას.

მუნიციპალიტეტის ბაგა-ბაღების პედაგოგიური გუნდი ცდილობს სწორი სტრატეგიით წარმართოს საგანმანათლებლო პროცესი. ჩვენთვის მნიშვნელოვანია მშობლების ჩართულობა ბაღის ცხოვრებაში, ბავშვების ოჯახის წევრებთან თანამშრომლობა. მსურს აღვნიშნო, რომ ბოლო წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა მამების როლი სკოლამდელი ასაკის ბავშვების აღზრდაში; ისინი დედებთან ერთად, თანაბრად ინაწილებენ პასუხისმგებლობას. ზოგჯერ მშობლებისთვის გვიწევს ინფორმაციის მიწოდება ბავშვის რთული ქცევის შესახებ; მშობლებს ვუხსნით, თუ როგორ შეიძლება და რამდენად მნიშვნელოვანია ბავშვებთან შინაარსიანად დროის გატარება, ვინაიდან წარმატებული შედეგი სკოლამდელი ასაკის ბავშვის განვითარებაში მიიღწევა საბავშვო ბაღისა და მშობლების ერთობლივი, მიზანმიმართული თანამშრომლობით, რასაც ვითვალისწინებთ ჩვენს ყოველდღიურ საქმიანობაში.

მშობლები აქტიურად არიან ჩართული სპორტულ აქტივობებში, ახალი სათამაშოების აწყობაში, დაზი-

ანებული სათამაშოებისა და ნივთების შეკეთებაში. კვირაში ერთხელ ეწყობა თითოეულ ჯგუფში „მშობლის საათი“ 20-30 წუთის ხანგრძლივობით. ზემოთ აღნიშნული აქტივობები თანაბრად ანიჭებს დიდ სიხარულს როგორც ბავშვებს, ასევე მშობლებსა და აღმზრდელებს.

მშობლების ჩართულობით, როგორც ბაგა-ბაღში, ასევე ზემო ჩამოთვლილი სოფლების სასკოლო მშობლის ჯგუფებში ვაწყობთ ექსკურსია-გასიერებებს ბუნებაში, სკოლებში (მათ შორის, სამხატვრო და სპორტულ სკოლებში) ბიბლიოთეკაში, მუზეუმში, პუ-რის საცხოვრებელ და კულტურის ცენტრში.

როგორც მოგეხსენებათ, 2023 წლის 3 აგვისტოს ჩვენს რეგიონში დიდი ტრაგედია დატრიალდა. მომხდარ სტიქიას ემსხვერპლა გლოლის საბავშვო ბაღის ერთ-ერთი აღსაზრდელის დედა და ბაგა-ბაღის მზარეულის მეუღლე. ამის გამო, მუნიციპალიტეტის მერის

თაოსნობით, თემში—ბავშვებს, მშობლებს, საბავშვო ბაღის თანამშრომლებს ფსიქოსოციალური დახმარება გაუწია საქართველოს საერთაშორისო წითელი ჯვრის ორგანიზაციის მიერ მომზადებულმა ფსიქოლოგების ჯგუფმა.

მოქმედი ხელისუფლების მმართველობის პერიოდში მუნიციპალიტეტს ყოველწლიურად ეზრდება ბაგა-ბაღის დაფინანსება, რომელიც მიმართულია, ხარისხიანი სკოლამდელი განათლების უზრუნველყოფის გზით, ბავშვთა კეთილდღეობის გაუმჯობესებისკენ.

ფოტოები გადაღებულია ა(ა)იპ ონის მუნიციპალიტეტის ბაგა-ბაღში

მარიამ სუჩანაძე

ქალაქ ბათუმის N21 მუნიციპალური
საბავშვო ბაღის მეთოდისტი

გმოგდებთან თანამშრომლობის სუჩაუბიები ბათუმის 21-ე საბავშვო ბაღის გაბადით

მიიჩნევა, რომ ურთიერთობა ბავშვის ოჯახსა და საბავშვო ბაღს შორის, იქნება ეს თანამშრომლური ვიზიტები თუ ინფორმაციის ურთიერთგაცვლა, ბავშვის განვითარებაზე დადებითად აისახება (ბერკი, 2010). მაგრამ ხშირად საბავშვო ბაღებში პერსონალსა და მშობლებს შორის კომუნიკაცია მხოლოდ ბავშვების მოყვანისას ან ბაღიდან ბავშვის გაყვანისას მყარდება და ძალზედ ხანმოკლე, ფორმალური ხასიათი აქვს. ამგვარი კომუნიკაცია ბუნებრივია, რომ არასაკმარისია იმ თანამშრომლობითი ურთიერთობების ჩამოსაყალიბებლად, რასაც მეცნიერები ბავშვის განვითარების ხელშეწყობ ფაქტორად მოიაზრებენ.

ვინაიდან, მშობლებისა და საბავშვო ბაღის მთავარი სამზრუნავი ბავშვია, გადაწყვეტიტე ჩვენს საბავშვო ბაღში მშობლებთან ურთიერთობის გაღრმავება, საბავშვო ბაღში ისეთი ატმოსფეროს შექმნა, სადაც თითოეული მშობელი თავს მიღებულად და დაფასებულად იგრძნობდა.

სტატიამში მოგიტხრობთ მშობელთა ჩართულობის ხელშეწყობის იმ სტრატეგიების შესახებ, რომლებსაც ვიყენებთ ქალაქ ბათუმის 21-ე საბავშვო ბაღში.

საბავშვო ბაღში სასწავლო წლის დასაწყისში ვხვდებით მშობლებს, ვაცნობთ საბავშვო ბაღის პროგრამას. ვატარებთ მშობელთა გამოკითხვას,

იმის გასაგებად, თუ რა სურთ მშობლებს, და რა მოლოდინები აქვთ მათ საბავშვო ბაღისაგან? მათგან მიღებული პასუხები კი გვეხმარება იმის განსაზღვრაში, თუ როგორ უნდა ვიმუშაოთ წლის განმავლობაში მშობლებთან და რა ფორმით იქნება შესაძლებელი მათი ჩართვა საბავშვო ბაღის ცხოვრებაში.

ოჯახებთან ურთიერთობისას ვიყენებთ კომუნიკაციის ყველა შესაძლო საშუალებას: ვურეკავთ, ვუგზავნიტ მეილებს, სოციალურ ქსელში ვქმნიტ ჯგუფების გვერდებს, ვატარებთ ინდივიდუალურ თუ ჯგუფურ შეხვედრებს.

იმისათვის, რომ მშობლებმა მოსაზრებები თავისუფლად გაგვიზიარონ, ბაღის შესასვლელში, თვალსაჩინო ადგილზე გვაქვს განვითავებული „წინადადებების ყუთი“. რომლის მეშვეობითაც თითოეული მშობელს შეუძლია მოსაზრებები, რჩევები ან დამოკიდებულებები ანონიმურადაც გავიზიაროს.

საბავშვო ბაღში დავნერგეთ „მშობლის საათი“. რომლის მიზანიც არის ბავშვს, მშობელსა და საბავშვო ბაღს შორის მყარი, თანამშრომლობითი კავშირის გაბმა, ვინაიდან ამ ორი გარემოს მიდგომების თანხვედრა და შეთანხმებული მოქმედება საუკეთესო შედეგის მომცემია ბავშვის კეთილდღეობისა და განვითარებისთვის. „მშობლის საათზე“ მშობელს შეუძლია

მიიღოს მონაწილეობა საბავშვო ბაღის საგანმანათლებლო პროცესში. ასეთ დროს მშობლები თავად ირჩევენ თუ შვილის ჯგუფში ვიზიტისას რა საქმიანობას განახორციელებენ. იქნება ეს წიგნის კითხვა, ბავშვებთან ერთად საჭმლის მომზადება, სახელოვნებო თუ სპორტულ აქტივობებში მონაწილეობა, თუ ბავშვებთან ერთად სახალისო ექსპერიმენტების ჩატარება.

გაგიზიარებთ „მშობლის საათის“ მიმდინარეობას საბავშვო ბაღის 3-4-წლიანების ჯგუფის მაგალითზე.

კარგად მოგეხსენებათ, რომ 3-4-წლიანების ჯგუფში საბავშვო ბაღთან ადაპტაცია ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოწვევაა. ერთ-ერთ ბავშვს, სხვებთან შედარებით მეტად გაუჭირდა ახალ გარემოსთან დამეგობ-

რებთან შეგუება. მშობლის საათის ფარგლებში მისი მშობლები დიდ დროს ატარებდნენ ჯგუფში, ერთ-ვებოდნენ საგანმანათლებლო პროცესში; სახლიდან მოჰქონდათ ბავშვის საყვარელი სათამაშოები – სახელოსნო ინსტრუმენტები და სამაგიდე თამაშები. ამ ყველაფერმა ბავშვს ცხოვრების ახალ ეტაპზე – ოჯახური, მშობლიური გარემო შეუქმნა, საგანმანათლებლო პროცესში ჩართული მშობლებიც დამშვიდნენ, როცა დარწმუნდნენ, რომ მათ პატარას პოზიტიურ გარემოში, სანდო, გულისხმიერ უფროსებთან უწევდა ყოფნა. ოჯახის წევრების გვერდით ყოლამ, მშობლების საბავშვო ბაღისადმი გაჩენილმა დადებითმა დამოკიდებულებამ მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ბავშვის საბავშვო ბაღთან შეგუების პროცესში.

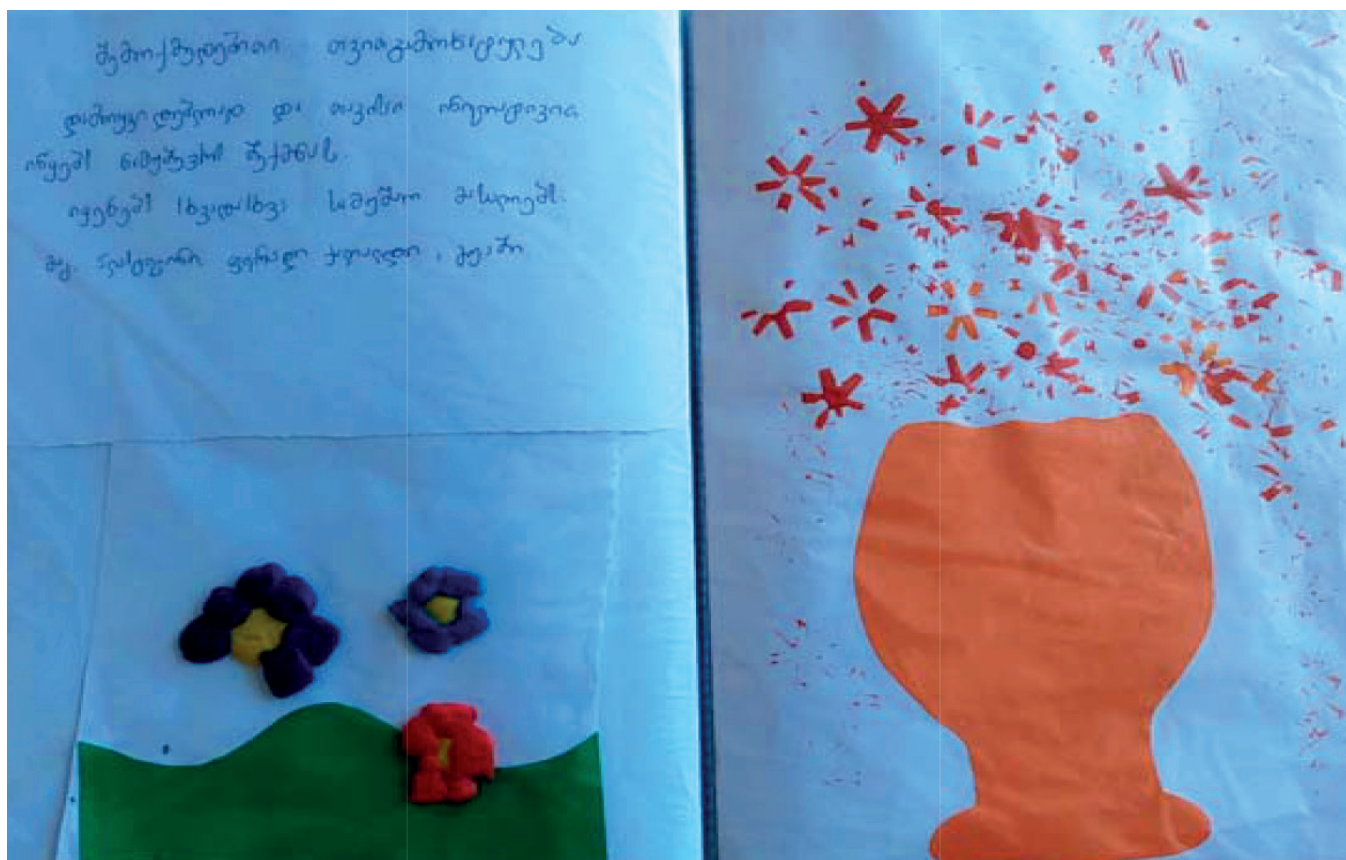

ჯგუფის ერთ-ერთ მშობელს სურვილი გაუჩნდა მონაწილეობა მიეღო საგანმანათლებლო პროცესში მას შემდეგ, რაც დააკვირდა ბავშვების თამაშს დრამატულ სივრცეში. მან მოიტანა საბავშვო საღებავები და დრამატულ ცენტრში მოაწყო სილამაზის სალონი. მშობელი ბავშვებთან ერთად ჩაერთო „სალონობანას თამაშში“. ბავშვები ძალიან გამხიარულდნენ და დიდი ინტერესითა და მონდომებით შეუდგნენ საქმიანობას.

ერთ-ერთი მშობელი, რომელიც პროფესიით იყო ფარმაცევტი ესაუბრა ბავშვებს ჯანსაღი კვების მნიშვნელობაზე, ჰიგიენაზე; გააცნო სამედიცინო ინსტრუმენტების დანიშნულება; ჩაერთო ბავშვებთან ექიმობანას თამაშში.

მშობლების მონაწილეობით მოგაწყვეთ კულინარიის დღე. მშობლებმა ბავშვებთან ერთად გააფორმეს მაფინები, მოზილეს ცომი და გამოაცხვეს ხაჭაპურები. ეს დღე ბავშვებისთვის ნამდვილ დღესასწაულად იქცა, ვინაიდან პატარები მშობლებთან დაადგ-

რდელეთან ერთად იყვნენ ჩართული კულინარიულ საქმიანობაში.

ჯგუფის თითოეულმა მშობელმა თავისი შთაბეჭდილება ჩანაწერის სახით გაგვიზიარა. გაგვიზიარებთ ერთ-ერთ მათგანს: „მომეწონა იდეა მშობლის საათის შესახებ. გადავწყვიტე ამ შანსის გამოყენება. თან მეტად მაინტერესებდა ჯგუფში მიმდინარე პროცესები. შიროგორ იყო ჩართული ჩემი შვილი. ემოციებით ვარ აღსავსე. ჩემმა ვიზიტმა უპირველესად გაახარა ჩემი შვილი. დავინახე როგორ მზრუნველ, თბილ გარემოში უწევს ყოფნა ჩემ შვილს. ამან მეც დამამშვიდა. მადლობა ამ შანსისთვის“.

„მშობლის საათის“ მეშვეობით მშობლებმა მეტი შეიტყვეს საბავშვო ბაღში მიმდინარე პროცესების შესახებ, მათ შეეძვნათ მეტად სანდო დამოკიდებულება საბავშვო ბაღის გარემოსა და პერსონალის მიმართ. მშობლები ჩვენ მიმართ უფრო გახსნილები და მეგობრულები გახდნენ. ასევე დაინახეს, თუ რამ-

დენ ძალისხმევასთანაა დაკავშირებული ჯგუფში მუშაობა.

მშობლის საათის გარდა, მშობლებთან ვმართავთ ინდივიდუალურ შეხვედრებს, ვსაუბრობთ ბავშვის შესახებ, ვაცნობთ ბავშვის ძლიერ მხარეებს, პროგრესს, საბავშვო ბაღში გამოვლენილ ინტერესებს. ინდივიდუალური შეხვედრების დროს მშობლებს ვუზიარებთ ბავშვის ინდივიდუალურ პორტფოლიოს.

ერთ-ერთი ასეთი შეხვედრის შემდეგ ერთი მშობელი იმდენად დაინტერესდა ბაღის შიდა პროცესებით, რომ გაუჩნდა სურვილი შეესწავლა ადრეული განათლების საკითხები. დაიწყო ამ მიმართულებით ტრენინგებზე დასწრება.

საბავშვო ბაღში ასევე ვზრუნავთ მშობელთა ინფორმირებაზე ადრეული განათლებისა და ბავშვის განვითარების საკითხების შესახებ, რისთვისაც ვმართავთ სემინარებსა თუ საინფორმაციო შეხვედრებს.

სასაუბრო თემებს მშობელთა ინტერესებიდან და საჭიროებებიდან გამომდინარე ვარჩევთ. განვიხილავთ სკოლამდელი ასაკის ბავშვის განვითარების ეტაპებს, თავისებურებებს. აგრეთვე ვუზიარებთ მშობლებს იდეებს, თუ რით შეიძლება დაკავდნენ სახლში ბავშვებთან ერთად, როგორი გარემო უნდა შექმნან მათი კეთილდღეობისთვის, რა ტიპის აქტივობებით არის შესაძლებელი ბავშვის შემოქმედებითი, მათემატიკური, წიგნიერებისა და სხვა უნარების განვითარება.

აღნიშნული შეხვედრები ინტერაქციული ხასიათისაა. მშობლები აქტიურად ერთვებიან თემების განხილვაში და გვიზიარებენ საკუთარ გამოცდილებას.

შეხვედრების შემდეგ მშობლებმა გაგვიზიარეს საკუთარი მოსაზრებები: „დღეს ჩემი შვილი არ არის ბაღში, მაგრამ მე მაინც მოვედი იმდენად მაინტერესებს აქ განხილული“, „ჩვენი შეხვედრების შემდეგ შევცვალე მიდგომები ბავშვის მიმართ“.

ამ შეხვედრებზე ინტერაქციისას აღმოვაჩინეთ, რომ თემში გვყავს ფსიქოლოგი, ქცევითი თერაპევტი

და როდესაც მშობლებისგან წამოვიდა ინტერესი თემაზე „როგორ ამოვიცნოთ აუტიზმი ადრეულ ასაკში“?, გადავწყვიტეთ მოგვეწვია სპეციალისტი.

საბავშვო ბაღსა და მშობლებს შორის პარტნიორულმა, მეგობრულმა, პოზიტიურ კომუნიკაციაზე და განვითარებაზე დამყარებულმა ურთიერთობებმა გაგვაძლიერა ჩვენც და მშობლებიც. ვფიქრობთ, მსგავსი სტრატეგიები და მიდგომები საინტერესო იქნება სხვა საბავშვო ბაღებისთვისაც.

